

शासकीय अध्यापक महाविद्यालय पनवेल.

वाङ्मय मंडळ : 2020-22

स्त्री - पुरुष समानता विशेषांक

शासकीय अध्यापक महाविद्यालय पनवेल

वाङ्मय मंडळ

(बी.एड वर्ग: २०२०-२०२२)

'स्त्री-पुरुष समानता विशेषांक'

फेब्रुवारी २०२२

प्रेरणा: प्राचार्य डॉ. सुविद्या सरवणकर

संपादक मंडळ

मुख्य संपादक :

डॉ. बी.जी. खाडे

(वाङ्मय मंडळ प्रभारी प्राध्यापक)

सह संपादक :

१) श्रीमती ऋतुजा हेलवाडे

२) श्रीमती सुषमा विजय दुपरगुडे

३) श्रीमती मनीषा नरेश शर्मा

अनुक्रमणिका

अनु क्रमांक	घटक	पृष्ठ.क्रमांक
१)	प्रास्ताविक	०१
२)	निबंध लेखन स्पर्धेची उद्दिष्टे	०२
३)	निबंध लेखन स्पर्धेचे विषय	०३
४)	निबंध लेखन स्पर्धेचे नियम व अटी	०४
५)	निबंध लेखन स्पर्धा अहवाल	०५
६)	निबंध लेखन स्पर्धेतील निवडक निबंधांची सूची	०६
७)	निबंध लेखन स्पर्धेतील स्त्री-पुरुष समानतेसंबंधी विविध विषयांवरील निबंध	०७ - ३२

शासकीय अध्यापक महाविद्यालय ,

पनवेल आयोजित

निबंध स्पर्धा

मुख्य विषय : " स्त्री-पुरुष समानता "

निबंध लेखन स्पर्धेची उद्दिष्टे

- १) शिक्षक- प्रशिक्षणार्थ्यांमध्ये 'स्त्री- पुरुष समानता' याविषयीची जाणीव जागृती होण्यास मदत करणे.
- २) शिक्षक- प्रशिक्षणार्थ्यांना 'स्त्री-पुरुष समानता' या विषयावरील लेखन करण्याची संधी देणे.
- ३) शिक्षक -प्रशिक्षणार्थ्यांमध्ये निबंध लेखन स्पर्धेचे आयोजन करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- ४) शिक्षक -प्रशिक्षणार्थ्यांमध्ये निबंधांचे परीक्षण करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- ५) शिक्षक -प्रशिक्षणार्थ्यांमध्ये 'विशेषांक'निर्माण करण्याची क्षमता विकसित करणे.

प्रमुख उद्दिष्टे

शासकीय अध्यापक महाविद्यालय ,

पनवेल आयोजित

निबंध स्पर्धा

मुख्य विषय : " स्त्री-पुरुष समानता "

निबंध लेखन स्पर्धेचे विषय

गट क्रमांक	हजेरीक्रमांक	विषय
१)	४१ ते ५०	१) स्त्री - पुरुष समानता काळाची गरज २) स्त्री-पुरुष समानतेच्या विकासाची वाटचाल ३) स्त्री - पुरुष समानतेवर रूढी परंपरांचे झापड
२)	३१ ते ४०	१)स्त्री - पुरुष समानता आणि वैश्विक दृष्टीकोन २)स्त्री - पुरुष समानता आणि समाजसुधारक ३)स्त्री - पुरुष समानता : ग्रामीण व शहरी
३)	२१ ते ३०	१)स्त्री-पुरुष समानता म्हणजे प्रगतिचा कळस २)स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच....! ३)स्त्री -पुरुष समानतेला कायद्याची जोड.
४)	११ ते २०	१)स्त्री - पुरुष समानता आणि राष्ट्राची प्रगती २)स्त्री - पुरुष समानता आदर्श कुटुंबाचा मुलमंत्र ३) २१वे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता
५)	०१ ते १०	१)चला स्त्री पुरुष समानतेचा विडा उचलूया २)स्त्री - पुरुष समानतेसाठी अविरत लढा...(काल.. आज..उद्याही) ३) स्त्री-पुरुष समानता स्वप्न की सत्य ?

" मुलगा मुलगी एक समान द्यावे त्यांना शिक्षणाचा छान मान. "

स्पर्धेचे नियम व अटी

- १) आपणाला दिलेल्या उपविषयापैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंधलेखन करावे..
- २) ११.३० ते १२.३० या वेळेत स्वतः सुवाच्च व सुंदर हस्ताक्षरात निबंधलेखन करावे.
- ३) १२.३० ते १.३० या वेळेत आपण तयार केलेला निबंध वर्ड डॉक्युमेंट मध्ये टंकलिखित करावा.
 - (४) टंकलिखित केलेला निबंध गूगल क्लासरूमला पाठवावा.
 - (५) निबंधाच्या शेवटी आपला हजेरी क्रमांक व आपले पूर्ण नाव लिहावे.
 - ६) निबंधलेखनाचे माध्यम मराठी राहिल.
 - (७) निबंध लेखनाच्या प्रारंभी निबंधाचे शीर्षक लिहावे.
- ८) शीर्षकाचा आकार (फॉन्ट) २० असावा. इतर सर्व लेखनाचा आकार (फॉन्ट) १२ असावा.
 - ९) निबंध ४०० ते ५०० शब्द मर्यादीत असावा.
 - १०) निवडक / उत्कृष्ट निबंध प्रकाशित करण्यात येतील.
- ११) निबंधामधील लेखन तुमचे स्वतःचे असेल कोणताही आक्षेपार्ह मजकूर असू नये याची दक्षता घ्यावी.
- १२) तयार झालेला निबंध Project Based Courses या Google Classroom ला २:०० पर्यंत पाठवावा.
 - १३) सर्व प्रशिक्षणाथर्यांना ही स्पर्धा अनिवार्य राहिल.
 - १४) परीक्षकांचा निर्णय अंतिम असेल.

निबंध लेखन स्पर्धा अहवाल

शासकीय अध्यापक महाविद्यालय पनवेल मध्ये वांडूमय मंडळातर्फे दिनांक २८ ऑगस्ट २०२१ रोजी "स्त्री-पुरुष समानता" या मुख्य विषयावर आधारित निबंध लेखन स्पर्धा आयोजित करण्यात आली. या स्पर्धेचे उद्घाटन मा. प्राचार्य डॉ.सुविद्या सरवणकर यांच्या हस्ते ठीक ११.१५ वाजता ऑनलाईन स्वरूपात झाले.या निबंध लेखन स्पर्धेमध्ये ५० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. पन्नास विद्यार्थ्यांना पाच गटांमध्ये विभागण्यात आले. प्रत्येक गटाला प्रत्येकी तीन-तीन उपविषय देण्यात आले आणि त्या तीन उपविषयांपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहिण्यास सांगण्यात आले.सर्व स्पर्धकांनी देण्यात आलेले नियम व अटी यांचे पालन करून आपले निबंध सादर केले. निश्चित केलेल्या निकषांनुसार परीक्षकांनी निबंधांचे परीक्षण केले.परीक्षक म्हणून एकता गेडाम , ज्ञानेश्वरी कर्डीले, भाग्यश्री जाधव आणि सुवर्णा दंडगुले यांनी कार्य केले. गुणानुक्रमे पहिले तीन क्रमांक पुढीलप्रमाणे काढण्यात आले.१) श्री.हेमांशू शेखर पुंडे २) श्रीमती भाग्यश्री संजय जाधव ३) श्रीमती एकता गिरीश गेडाम. निकषानुसार मूल्यांकन करून सर्वोत्कृष्ट निबंधांचा "स्त्री-पुरुष समानता विशेषांक" काढण्यात आला.

सदर स्पर्धेचे सूत्रसंचालन श्रीमती ऋतुजा हेलवाडे यांनी केले. आभार श्रीमती सुषमा दुपरगुडे यांनी मानले. माननीय प्राचार्य , सर्व प्राध्यापक कार्यक्रमास उपस्थित होते. वांडूमय मंडळ प्रभारी प्राध्यापक डॉ.बी.जी खाडे सर यांनी या कार्यक्रमास मार्गदर्शन केले.

" स्त्री-पुरुष समानता जिथे प्रगतीची वाटचाल तिथे. "

" स्त्री-पुरुष समानता जिथे प्रगतीची वाटचाल तिथे."

स्त्री-पुरुष समानतेवर रूढी परंपरांचे झापड

रूढी-परंपरा काही निसर्गनिर्मित नाहीत तर त्या मानवनिर्मित आहेत.या संपूर्ण सृष्टीची निर्मिती शिव व शक्ती यांच्या मिलनातून झाली असे म्हटले जाते. निसर्गात सुद्धा नर व मादी यांचे एक प्रकारचे संतुलन आपल्याला दिसून येते. मानव जेव्हा उत्कांती करत होता तेव्हा तो काही सभ्यता , संस्कृती अंगीकारत होता. पण निसर्गाच्या पूर्ण अधीन न होता ,काही गोष्टी,घटना मानवाने अशा काही घडवून आणल्या की त्याशिवाय उत्कांती शक्यच झाली नसती. याचे प्रमुख कारण म्हणजे मानवाने स्वतःचे अस्तित्व टिकवण्यासाठी व जगणं सुखकर करण्यासाठी निसर्गावर नियंत्रण निर्माण करण्याचा प्रयत्न करून निसर्गाचे नियम अगदी थोडेफार वाकवायला सुरूवात केली, जे आजतागायत सुरू आहे. याचे उदाहरण द्यायचे झाल्यास उत्कांतीच्या प्रत्येक टप्प्यावर जे शोध लागले ते म्हणजे मानवाने निसर्गावर थोड्याफार प्रमाणात नियंत्रण मिळवले ज्यात आगीवर नियंत्रण मिळवणे, हत्यारांचा वापर करून शिकार करणे इ. गोष्टींमुळे मानव इतर सजीवांपेक्षा वेगळा ठरतो.

त्यामुळे अाज आपण पाहतो की प्राणी, पक्षी अजूनही पूर्णपणे निसर्गानियमांवर अवलंबून आहेत. पण मानव या बुद्धिमान प्राण्याने स्वतःचे काही अलिखित नियम तयार केले जे आजही समाजात लागू होताना दिसतात.

स्त्री-पुरुष म्हणजेच नर व मादी यांना निसर्गाने घडवताना काही शारीरिक व मानसिक भेद सोडता एकसारख्या क्षमता देऊन निर्माण केले आहे.पण मानव जेव्हा भटके जीवन सोडून वस्ती करू लागला त्या काळापासून स्त्री व पुरुष हा भेद सुरू झाला असे म्हणता येईल. सामान्यपणे मानव(नर व मादी दोघेही) स्वतः शिकार करून ,किंवा कंदमुळे शोधून अन्न मिळवित असत व नंतर ते गुहेत आणून आगीच्या मदतीने शिजवून-भाजून खात असे.

पण गुहेत राहत असताना एखादी स्त्री (मादी) गर्भवती असेल तर त्या काळापुरती कामाची विभागणी होत असे; नराने शिकार -कंदमुळे आणत असे व नंतर नर व मादी एकमेकांच्या मदतीने ते शिजवून खाऊ लागले. मादीला मूल होऊन त्याला ठराविक समज येईपर्यंत ते त्याच्या आईजवळ असे तो सर्व काळ मादी गुहेतून बाहेर पडत नसे व नंतर ते मूल मोठे झाल्यावर पुन्हा मादी गुहेबाहेर जाऊन शिकार करण्यास सज्ज होत असे.पण कालांतराने ही प्रक्रिया बदलत गेली व इथूनच सुरूवात झाली 'चूल व मूल' या प्रथेला.यामध्ये आणखीन काही गोष्टी अशा घडत गेल्या की स्त्री व पुरुष यांची वेगळी ओळख निर्माण झाली ज्याला आज आपण 'फेमिनिन्' आणि 'मॅस्कुलिन' असं म्हणतो.

नाव : हेमांशु शेखर पुंडे

हजेरी क्रमांक : ४१

निबंध लेखन स्पर्धेतील निवडक निबंध

अनुक्रमाणिका

अनु. क्रमांक	निबंधाचा विषय	लेखक / लेखिका
१)	स्त्री-पुरुष समानतेवर रूढी परंपरांचे झापड	हेमांशू पुंडे
२)	स्त्री-पुरुष समानता फक्त कागदावरच...	भाग्यश्री जाधव
३)	एकविसावे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता	एकता गेडाम
४)	स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज	सविता शिंगडा
५)	स्त्री-पुरुष समानतेला कायद्याची जोड	गीता जाधव
६)	चला स्त्री-पुरुष समानतेचा विडा उचलू या...	रेखा भोये
७)	स्त्री-पुरुष समानता आणि राष्ट्राची प्रगती	अजय गोवारी
८)	स्त्री-पुरुष समानता स्वप्न की सत्य	सुवर्णा दंडगुले
९)	स्त्री-पुरुष समानता ग्रामीण व शहरी	जागृती म्हसकर
१०)	स्त्री-पुरुष समानता फक्त कागदावरच...	ऋतुजा हेलवाडे
११)	स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज	स्वामी शिवसांब
१२)	एकविसावे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता	शुभदा फाळके
१३)	स्त्री पुरुष समानता ग्रामीण व शहरी	ऐश्वर्या मानकुमरे
१४)	स्त्री पुरुष समानता फक्त कागदावरच...	ज्ञानेश्वरी कर्डिले
१५)	स्त्री पुरुष समानता स्वप्न की सत्य	चैताली भडांगे
१६)	स्त्री पुरुष समानता काळाची गरज	तेजस्वी वाघमळे

" नवे समीकरण महिला सक्षमीकरण "

स्त्री-पुरुष समानतेवर रूढी परंपरांचे झापड

स्त्री बराचसा काळ गुहेत एका जागी स्थिर असल्यामुळे कला व भाषा इत्यादी ज्या उत्क्रांतीच्या काळात प्रगती झाल्या त्यात स्त्री चा वाटा अधिक असल्याचे आपल्याला दिसून येते. आणि शिकार, युद्धकला इत्यादी प्रगतीत पुरुषांचा वाटा असल्याचे जास्त दिसून येते. याचा अर्थ असा नाही की बाकी सर्व गोष्टी करायची स्त्रीमध्ये क्षमताच नव्हती; सर्व क्षमता निसर्गतःच मानवात असतात फक्त त्यागोष्टीचा सराव नसल्यास आपोआप क्षमता कमी होते, किंवा काही गोष्टी वापराच्या अभावाने नाहीशा देखील होतात (उदा.मानवाची शेपटी नाहीशी होणे) काळ जसजसा पुढे सरकू लागला तश्या 'फेमिनिन' व 'मॅस्कुलिन' मानसिकता अधिकच तीव्र होऊ लागल्या.दुर्दैवाने स्त्री व पुरुष या दोघांचीही अशी मानसिकता होऊ लागली की स्त्रीने फक्त चूल मूल व हल्की फुल्की कामे करावी. ही मानसिकता युगानुयुगे इतकी तीव्र बनली की जणू काही तो निसर्गाचा(ईश्वराचा) अलिखित नियमच आहे, आणि या नियमाला झुगारून जर कुठली स्त्री बाहेर पडत असेल म्हणजे समाजाच्या भाषेत 'मॅस्कुलीन' काम करत असेल तर तिला प्रचंड विरोध होत असे, तिला विरोध करण्यात पुरुषांपेक्षा इतर स्त्रीयाच अग्रणी असत, मानवी प्रवृत्तीच अशी आहे की कोणी काही क्रांती करायचं ठरवलं की त्याला प्रचंड विरोध करणे. याच उदाहरण आजदेखील आपल्याला सर्वत्र पाहायला मिळतं. लपण या सर्व विरोधांना झुगारून स्त्रीने आपली राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक प्रगती चालूच ठेवली. वेदकालीन गार्गी, मैत्रेयी या स्त्रीया असो किंवा नजीकच्या इतिहासातील राजमाता जिजाऊ, ताराराणी, झाशीची राणी लक्ष्मीबाई, सावित्रीबाई फुले, डॉ. आनंदीबाई जोशी, रमाबाई रानडे यांसारख्या असंख्य स्त्रीयांची नावे व त्यांचे कार्य आपल्याला माहित आहे. रूढी परंपरांची ढाल करून या स्त्रीयांना समाजात विरोध करणारे जसे अनेक समाजकंटक (स्त्री व पुरुष दोघेही) होते; तसंच स्त्री ला व एकूण परिवर्तनाला पाठिंबा देणारे सुद्धा अनेक स्त्री -पुरुष होते हेही इतिहासाने वारंवार सिद्ध केले आहे. राजमाता जिजाऊंना स्वराज्याचे स्वप्न साकार करण्यासाठी आधी त्यांचे वडील लखुजी जाधव, पती शहाजीराजे व पुत्र साक्षात छत्रपती शिवाजी महाराज आणि असंख्य मावळे, बारा मावळातील सीया, पुरुष यांनी पाठिंबा दिला. ताराराणी यांना संताजी-धनाजी या सरदारांची साथ लाभली त्यांनी औरंगजेबाशी लढा दिला. सावित्रीबाई फुलेंना त्यांचे पती महात्मा जोतिबा फुले यांची साथ लाभली. आनंदीबाई जोशी यांनी शिकून पहिली महिला डॉक्टर व्हावं हे त्यांचं आणि त्यांचे पती गोपाळराव जोशी या दोघांचंही स्वप्न होतं. रमाबाई रानडे यांनी देखील न्यायमूर्ती महादेव गोविंद रानडे यांचा सोबत व नंतर त्यांच्या मृत्यूनंतर विधवा पुनर्विवाहाचे कार्य सुरू ठेवले. यावरून व आजच्या एकूण परिस्थिती वरून हेत लक्षात येतं की जिथे-जिथे स्त्रीला तिच्या प्रतिभा व आत्मविश्वासाचा आणि कुटुंबाचा(प्रामुख्याने तिच्या पती किंवा पित्याचा) पाठिंबा लाभला आहे तिथे-तिथे स्त्री ने रूढी परंपरांना उखडून टाकत क्रांती केली आहे.आणि आजही अनेक पुरुष स्त्रीच्या सोबतीला ठामपणे उभे आहेत व संसाराचा भार पेलून स्त्रीला सहकार्य करत आहेत.

जाता जाता वैभव जोशी यांच्या काही ओळी आठवतात,

'तू सकलांची आई, साताजन्माची पुण्याई

तरी युगे-युगे उपेक्षाच केली तुझी बाई

तुझी धोरवी महान, तिन्ही लोकीं तुला मान

दे वरदान होऊं तुझ्या पालखीचे भोई

रखुमाई रखुमाई रखुमाई रखुमाई

रखुमाई रखुमाई रखुमाई रखुमाई'

नाव : हेमांशु शेखर पुंडे

हजेरी क्रमांक : ४१

" स्त्री-पुरुष समानतेचे प्रबोधन करू घरातून,
मुला-मुलींचे ज्ञान वाढेल बदल घडेल विचारातून. "

स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच...

खरतर आज एकविसाव्या शतकातील स्त्री-पुरुष समानता या विषयावर निहायला लागणे, म्हणजे खेदाची बाब आहे. स्त्री-पुरुष समानता या विषयावर निहिताना याच्यातील तुलना नकोय तर हवाई स्त्रीचा सन्मान !

एक उदाहरण नमूद करावेसे वाटते, नेहमीप्रमाणे मी ऑफिस मधून सुटल्यावर उद्यासाठी भाजी काय करायची? या विचारात भाजीबाजारात पोहोचणे तर, सुनीता ही माझी वर्गमैत्रीण समोर उभी खूप वर्षांनी मी तिला पाहत होते .वर्गात खूप हुशार होती. प्रत्येक स्पर्धेवर तिचे नाव जणू कोरलेले! मी तिला ओळखले. बहुधा तिने मला ओळखले नसावे .मी मुद्दाम तिला आवाज दिला .'तुम्ही सुनीता ना?' एकदम तू कसं म्हणणार (खात्री नव्हती ना म्हणून तुम्ही) दामले शाळा आठवते का ?मग ते आठवतच ती हो म्हणाली. मी तिला जवळच्या कॉफी शॉप मध्ये कॉफीसाठी आग्रह केला. नाही -हो करतच ती आली माझ्या सोबतच. आली कसली ,मी तिला ओढतच नेली .मला खूप आनंद झाला होता आणि खूप उत्सुकता होती, तिला जाणून घेण्याची. आम्ही खूप गप्पा मारल्या, म्हणजे बोलत तर मी जास्त होते ती शांत वाटली. सारखे घड्याळाकडे पाहत होती. तिला लवकर निघण्याची घाई होती. ती एक बँकेत कामाला होती .शनिवारी अर्धा दिवस असतो इतकी माहिती घेऊन शनिवारी भेटायच ठरवून आम्ही एकमेकींचा निरोप घेतला. पण तिच्या बोलण्यातून कळले की तिला तिचा पैसा वापरण्याचे स्वातंत्र्य नव्हते . एटीएम कडे तिच्या नवऱ्याकडे .नवरा लागेल तसे पैसे आणून देत असे. ती गेली ;मी मात्र हे असं का? या विचारातच रस्ता कापत घरी पोहोचले .

खरच आपण म्हणतोय काळ बदलला, समाज बदलला आज एकविसाव्या शतकात सुनीता ची ही अवस्था. अशा कैक सुनीता असतील आपल्या आजूबाजूला .

आपल्याकडे पुरुष प्रधान संस्कृती जोपासली जाते. प्रत्येक निर्णय पुरुष घेत असतात .तसे पाहता अगदी पुराणाचा किंवा प्राचीन इतिहासाचा दाखला घेतला तर लक्षात येईल की स्वतःचे पावित्र्य सिद्ध करण्यासाठी सीतेला सुद्धा अग्निदिव्य करावे लागले होते. भर सभेत दुर्योधन द्रौपदीची विटवना करीत होता तेही तिच्या पाच पतींच्या समोर !

. विशेषता मनुस्मृतीचा काळापासून स्त्रियांवर अनेक बंधने लादली होती. स्त्रियांना कोणतेच अधिकार नव्हते. ना आर्थिक, सामाजिक ,राजकीय स्वातंत्र्य !फक्त घून आणि मूल हेच तिचे मर्यादित कार्यक्षेत्र होते .चार भितींच्या आड तिला दाबून टाकले जात असे. दुबळी, अवला अशी तिची अवहेलना होत असे. एकत्र कुटुंबात शब्द उच्चारण्याची देखील मुभा स्त्रीला नव्हती. कोणी तिला गृहदेवता ,कोणी स्वामिनी अशा शब्दांत बांधून ठेवत. दागिन्यांनी मढवलेली अर्धांगिनी आपल्या आपल्या प्रतिष्ठेचे व घराण्याचे प्रतीक

नाव : भाग्यश्री संजय जाधव

हजेरी क्रमांक : २२

" स्त्रीचा करा सन्मान कारण तिचं आहे देशाची शान. "

स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच...

राजकीय क्षेत्रात स्त्रियांना अगदी स्थानिक संस्थांच्या पातळीपासून देशाच्या राज्यकारभारात महिलांना 50 टक्के आरक्षण ठेवले आहे .महिलांना राज्य घटनेने कायदे करून त्यांचे हक्क अबाधित ठेवले आहे .त्यांच्यावर अन्याय झाल्यास त्या दाद मागू शकतात .स्त्री-पुरुष समानता आणण्यासाठी संयुक्त राष्ट्र संघटनेने 1975 हे जागतिक महिला वर्ष म्हणून जाहीर केले. तर 8 मार्च जागतिक महिला दिवस म्हणून जगभर साजरा केला जातो .स्त्रियांना बस, रेल्वे यामध्ये राखीव जागा असतात. शैक्षणिक संस्था, नोकऱ्या यांच्यामध्ये आरक्षण आहे. महिलांच्या उत्थानाकरता स्त्री मुक्ती संघटना ,स्त्री मुक्ती आंदोलन समिती ,नारी समता मंच ,महिला दक्षता समिती यांची स्थापना केली गेली होती.

" मूलगी शिकली प्रगती झाली " ,बेटी बचाव बेटी बचाव बेटी पढाओ" अशा घोषणा सर्वत्र होऊ लागल्या. स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी विद्यापीठे स्थापन झाली एस.एन.डी.टी , सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ इतकेच काय तर महिलांच्या आरोग्याची देखील काळजी सरकार घेऊ लागले .गरोदर महिलांसाठी 'पोषण आहार 'योजना अंमलात आणली. हे सर्व समाजातील देशातील महिलांचा दर्जा उंचावण्यासाठी केले जाते. परंतु खरंच स्त्री स्वतंत्र आहे का ? असा विचार मनाला शिवून जातो.मग आजही खेड्यापाड्यात मुलींना शिक्षण मिळत नाही, महिला उपचाराविना मरत आहेत ,कितीतरी महिला अशिक्षित आहेत ,मुकेपणी दारू पिऊन येणाऱ्या नवऱ्याचा मार खाऊन आपला संसार सांभाळत आहेत. यांचा वाली कोण??

आज महिला नोकरीसाठी बाहेर पडतात . किती सुरक्षित आहेत ,हा ही एक प्रश्नच आहे .कामाच्या ठिकाणी वरिष्ठांकडून होणारा त्रास. कधी लैंगिक शोषण होते ,तर कधी शाब्दिक अश्लील शेरबाजी केली जाते .वारंवार कामात घुस टाखवून त्यांना त्रास दिला जातो. त्यांचे मानसिक खच्चीकरण केले जाते. उदाहरण द्यायचं झालं तर दोन महिन्यांपूर्वी वरिष्ठांच्या जाघाला कटाळून टोपानी घव्हाण बनरक्षक अधिकारी ने केलेली आत्महत्या .जी महिला लोकसेवा आयोगाच्या इतका खडतर टप्पा पार करून त्या पदाला पोहोचते तिथे एक पुरुष वरिष्ठ अधिकारी तिला इतका त्रास देतो की ती आत्महत्या करण्यास प्रवृत्त होते .किती लाजिरवाणी बाब आहे या स्वतंत्र देशात !

दुसरी गोष्ट म्हणजे नर्मदा नदीवर स्वतःचा व्हिडिओ बनवून जीवन संपवणारी आदेशा असो. हुड्यासाठी नवऱ्याने तिचा केलेला छळ किंवा आदिवासी समाजातील डॉक्टर पायल तडवी ही सहकारी यांच्या जाघाला कटाळून आत्महत्या केली होती. प्रिया हिना जिवंतपणी जाळले जाते किंवा एकतर्फी प्रेमातून खूप मुली आत्महत्या करतात.. मुलींवर ऍसिड हल्ला होतो आणि त्यांना कुरूप बनवले जाते .कधी यांची मानसिकता सुधारणार आहे ?

. खरंच महिला सुरक्षित आहेत का? स्त्री रूपात देवींना पूजले जाते .मग ती आदिमाया पार्वती असो किंवा दुर्गादेवी असो अगदी हींसेने लोक ज्याची पूजा करतात. त्याच मंदिरात देवीसमोर हेवान पुजारी मात्र त्याच मुलींवर पाशवी बलात्कार करतो .आज दिवसेंदिवस बलात्काराची संख्या वाढत आहे. फास्टट्रॅक

नाव : भाग्यश्री संजय जाधव

हजेरी क्रमांक : २२

" मुलीवर नको अत्याचार ती आहे विश्वाचा आधार. "

स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच...

सारखे कायदे आणले गेले .पण बलात्कार करणाऱ्यांची संख्या मात्र वाढली आहे .त्यांना कशाचाही भिती नाही. उत्तर प्रदेशातील हाथरस हत्याकांड असो उन्नाव बलात्कार प्रकरण असो, आठ वर्षांची आरिफ तिच्यावर बलात्कार केला जातो.पण महिलांच्या सुरक्षितेकडे पाहिजे तेवढे लक्ष दिले जात नाही .कितती तरी मुलींना पळवून नेले जाते विकले जाते ,देह विक्री साठी जबरदस्तीनेलावले जाते. सरकारने या गोष्टीचा पाठपुरावा करायला हवा. सरकारने धोरणे, जे कायदे बनवले आहेत त्याचीअंमलबजावणी होणे गरजेचे आहे .रात्री बेरात्री कामावरून घरी परतणाऱ्या महिलांचा जीव टांगणीला असतो .वाईड बाँय च्या मनमानी बेकायदा कामाला जाब विचारणारी नर्स तर त्याच्या बलात्काराची शिकार बनते. रेल्वेतून प्रवास करणाऱ्या महिला आजही छेडल्या जातात प्रतिकार केल्यास त्यांना ट्रैन मधून ढकलून दिले जाते. म्हणून स्त्रीला देवी म्हणून पूजनासाठी न वापरता घरातील स्त्री मुलगी हिना प्रतिष्ठा सन्मान असा दर्जा देणे हे प्रत्येक पुरुषाचं काम आहे. खूप वाईट वाटतं स्वतंत्र भारतात इतके कायदे केले गेले. महिलांच्या सबलीकरणासाठी देश पातळीवर ज्या जागतिक पातळीवर प्रयत्न झाले ,परंतु ते राबणारे हात मात्र कमी पडत आहेत .आपली जबाबदारी व्यवस्थित पार पडत नाहीत .स्त्री पुरुष समानता ही तुलना नसून की एक स्त्रियांच्या आत्मसन्मानाची गौरवाची प्रतिष्ठेची बाब आहे. समाजातील प्रत्येक घटकाने प्रत्येक व्यक्तीने आपल्या घरापासून शाळेपासून संस्थेपासून सुरुवात करायला हवी अन्यथा स्त्री पुरुष समानता ही फक्त कागदावरच राहिल.....!!

नाव : भाग्यश्री संजय जाधव

हजेरी क्रमांक : २२

" बालिका हो या बालक, संपत्तीचा मालक,
मग मुलगी असो किंवा मुलगा, मालमत्तेचा मालक. "

२१ वे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता

एकविसावे शतक उजाडले, देशाची, राष्ट्राची प्रगती झाली, जगाची प्रगती झाली. परंतु स्त्री- पुरुष समानता या ज्वलंत विषयावर अजूनही बोलल्या जाते. का? का बरे हा विषय अजूनही जिवंत आहे खरं म्हणजे समाजातील प्रत्येक विषय हा जिवंत व ज्वलंत आहे. परंतु स्त्री -पुरुष समानता हा विषय मला जरा समाजाच्या उद्धाराच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण वाटतो. आज-काल स्त्री पुरुष समानता या विषयावर पुष्कळ चर्चा होताना दिसते. वरवर पाहता स्त्री-पुरुषांमध्ये समानता आहे असा भ्रम/आभास होतो. परंतु मात्र प्रत्यक्षात अजूनही समाजामध्ये छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी मुलींना खूप संघर्ष करावा लागतो. स्त्रियांना स्वतःच्या अधिकारा करिता कुटुंबातूनच खूप मोठ्या प्रमाणात संघर्ष करावा लागतो.

थोर समाज सुधारक ज्योतिबा फुले व त्यांच्या पत्नी भारतातील पहिली शिक्षिका सावित्रीबाई फुले यांनी जेव्हा शिक्षणाकरिता भारतीय स्त्रियांना शिक्षणाचे दालन उघडून दिल्यानंतर ज्याप्रमाणे आजच्या स्त्रीने प्रगती केली आहे ती वाखागण्याजोगी आहे. म्हणतात ना एक स्त्री शिकली तर ती संपूर्ण कुटुंबाला शिकवते प्रगती होते, संपूर्ण कुटुंब शिकते. 21 व्या शतकात आपण बघतोच की शिक्षणाच्या जोरावर स्त्रियांची प्रगती होत आहे. कुटुंबातून तिला प्रोत्साहन मिळत आहे, प्रेरणा मिळत आहे. स्त्री- पुरुष समानता विचारात घेतल्या तरी आजच्या काळात जसे स्थान स्त्रीला तिच्या कर्तृत्वातून दिसून येते. तरीही समाजाने तिला फक्त पुरुषांच्या मागे ठेवण्याचे काम केले आहे. तिला पुढे करण्याची किंवा सोबतही ठेवण्याची इच्छा समाजाला नसते. वरवर पाहता लोकांचे विचार बदलत आहे असे दिसते. महिला सशक्तीकरण, सबलीकरण त्यांच्या होणारा विकास महिलांची प्रगती याबद्दल बोलल्या जाते. परंतु अजूनही स्त्रीला आपल्या पतीला विचारल्याशिवाय काही करता येत नाही. कुटुंबप्रमुख आजही पुरुष आहे. स्त्रीची जरासुद्धा प्रगती पुरुष बघू शकत नाही काही अपवाद सोडता. स्त्रीला जर तिच्या पती पेक्षा जास्त पगार असेल किंवा मानधन असेल तर तिच्या पतीचे अहम दुखावला जात असल्याचे आजही समाजात दिसून येते व त्याचमुळे कुटुंबात भांडणे, घटस्फोट यासारखे कलह होण्याचे प्रमाण वाढत आहेत. जर स्त्री स्वतः काही एकटे करायचा विचार करू शकत नाही तर त्याकरिता तिला समाजाच्या, कुटुंबाच्या, माहेरच्या, सासरच्या या सर्वांचा विचार तिला करावा लागतो.

नाव : श्रीमती एकता गिरीश गेडाम

हजेरी क्रमांक : २०

" स्त्रीला द्या आधार, दूर होईल जीवनातील अंधार. "

२१ वे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता

काही पुरुष स्त्री पुरुष समानतेसाठी प्रयत्नशील आहेत. स्वतःच्या विचारांना बदलून किंवा त्यांचे विचार हे उच्च असलेले दिसून येतात. परंतु स्त्री सुद्धा त्या स्वातंत्र्याचा तिला मिळालेल्या अधिकारांचा गैरफायदा घेताना दिसून येते. समानता

म्हणजे स्पर्धात्मक बरोबरी नाही, तर घरातील आर्थिक, सामाजिक व कौटुंबिक निर्णय हे जे आतापर्यंत फक्त पुरुषच घेत होते, त्या सर्व निर्णयांमध्ये तिचा सहभाग असणे. नोकरे केली पुरुषांच्या बरोबरीने सर्व कामे केली. त्यांच्यासारखे कपडे घातले, पार्टीत दारू, सिगारेट घेतली म्हणजे समानता येत नाही आजच्या काळात यासारखे प्रकार 21 व्या शतकातील स्त्री -पुरुष समानता च्या नावाखाली फायदा घेताना दिसतात. याला आपण समानता म्हणू शकत नाही.

आजही पुरुषांना निर्णय घेताना असे वाटते की, "मी किती शहाणा" परंतु पुरुषांना स्त्रियांच्या पण स्त्रियांच्या कर्तृत्वावर, निर्णयावर विश्वास दाखवायला पाहिजे. 21 व्या शतकात स्त्रियांना पुरुषाबरोबर खांद्याला खांदा लावून सर्व कार्य पार पाडत आहेत. स्त्री-पुरुष समानता यामध्ये फक्त स्त्री बद्दल विचार केला गेला नाही पाहिजे. तर पुरुषांनाही स्त्रियांनी समजून घेऊन त्यांना पटवून दिले गेले पाहिजे की, त्यांच्यापुढे त्या नाही तर त्यांच्या बरोबरीने सर्व काम करते आहे.

स्त्री-पुरुष असा भेद नाहीसा करण्यासाठी प्रथम शिक्षकांचे व पालकांचे मोठ्या प्रमाणात प्रबोधन घडवून आणावे लागेल. कुटुंबाला शिक्षणाचे महत्त्व समजावून सांगावे लागेल. म्हणतात ना "मुलगी शिकली प्रगती झाली" तसेच मुलांनाही हे पटवून द्यावे लागेल की मुलींनाही तेवढेच अधिकार आहेत जेवढे मुलाला असतात. जर घरातूनच प्रबोधनाचे कार्य झाले तर पुढची पिढी ही स्त्री-पुरुष हा भेद न करता स्त्री-पुरुष हे 'एकाच नाण्याच्या दोन भाग आहेत' हे समाजात स्पष्ट होईल. स्त्री-पुरुष 'एका गाडीचे चाक' आहेत त्यामुळे ह्या सृष्टीचा या समाजाचा उद्धार होईल.

21 व्या शतकात स्त्रीपुरुष समानतेबद्दल जागर होत अनेक योजना अमलात येत आहेत. येणाऱ्या काळात स्त्री-पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून एकमेकांच्या सहकार्याने कार्य करतात आणि करतील. यात कोणाचाही फायदा अथवा तोटा राहणार नाही कारण मनुष्य हा परिवर्तनशील प्राणी आहे आणि स्त्री व पुरुष हे मनुष्य आहेत. आपापल्या परीने एकमेकांचा आदर करतील व सहकार्याने स्त्री-पुरुष समानता हा विषयाला धरून 21 व्या शतकात वाटचाल करतील.

नाव : श्रीमती एकता गिरीश गेडाम

हजेरी क्रमांक : २०

" मुलगा मुलगी एक समान,दोघांनाही शिकवू समान "

स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज

"मुलगा-मुलगी एकसमान
दोघांनाही शिकवा छान
मुलामुलींची मैत्री व्हावी
घरातली कामे मुलांनीही करावी
चांगल्या कामाबद्दल मुलींचेही कौतुक करा
स्त्री-पुरुष समानतेचा, हाथ अर्थ खरा!"

आजच्या आधुनिक काळात स्त्री-पुरुष समानता ही काळाची गरज आहे.परंतु आपण बघतोय की मुलींना आजही अबला समजला जाते. तिने आज प्रत्येक क्षेत्रात जरी ऊंच भरारी घेतली असेल तरीही ग्रामीण भागात तर मुलगी ही अजूनही मागे आहे. मुलगी-मुलगा असा भेदभाव केला जातोय. आज शिक्षण घेण्याची संधी आहे. शिकायची इच्छा आहे परंतु तिला उच्च शिक्षणासाठी बाहेर पाठवले जात नाही. का पाठवत नाही कारण ती परक्याचे धन आहे म्हणून तिच्यासाठी पैसे खर्च करून उपयोग नाही. ती नवऱ्याच्या घरी कमवून देईल. या उलट मुलगा असेल तर त्याच्या शिक्षणासाठी भरपूर खर्च केला जातो. तो हुशार नसेल तरी त्याला हवे ते पुरवले जाते. कारण तो वंशाचा दिवा आहे. तोच आपल्याला पुढे सांभाळणार आहे. मी तर म्हणून की हा विचार आहे तो आज तरी बदलायला हवा. कारण आधुनिक जग हे फक्त... दो हम्, हमारे दो। या प्रकाचा नारा पुढे चालू केला आहे. हे खरे आहे. कारण आज आपण डोळ्यासमोर आपल्या स्वतःच्या आई-वडिलांचा छळ होताना बघतोय. स्वतःचा मुलगा बापको आल्यावर आपल्या आई-बाबांकडे लक्ष देत नाही. मुलगी ही जास्त शिकली आणि जरी लग्न करून सासरी गेली तरी आपल्या आई-वडिलांना पण सांभाळायची तयारी ठेवते.

* मुलींना कमजोर कोणी समजू नका
मुली अन्यायाविरुद्ध लढतील
कुटुंबाची सेवा करतील
शत्रूची दोन हात करतील
समाजात मनाचे स्थान मिळवतील
सासर माहेर दोन्ही घरचा दिवा लावतील.*

आजच्या आधुनिक काळात स्त्री ही पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून काम करतेय. तर दोघांनाही समान शिकवले पाहिजे. प्रत्येक ठिकाणी मुलाला जितका अधिकार, सुविधा दिल्या जातात तितक्याच मुलींनाही द्यायला हवे. जरी विविधांन सविधानिक अधिकार दिलेले आहेत तरी ते आज पूर्णपणे त्यांच्यापर्यंत पोहोचलेले नाहीत. मुलगा मुलींशी मैत्री करू शकतो तर मुलगी का नाही. ती आपल्या घरातली पूर्ण काम करते तर मुलगा का करू शकत नाही. तोही करू शकतो. पण कधी जे बुरसटलेले विचार बाजूला करतील तेव्हा.... जे सिया काम करतात ते काम करताना जेव्हा त्यांना कमीपणा वाटणार नाही तेव्हा.....

मुलाने आपल्या घरात पहिला नंबर घेतला असेल तर त्याचं सर्व समाजात कौतुक केले जाते. हाथ पहिला नंबर मुलीने घेतला तर तितकं कौतुक केले जात नाही. तिच्यावर अन्याय, बलात्कार, छेडछाट झाली तर ती सर्वासमोर बोलू शकत नाही. का? कारण आपल्या घरातली इज्जत जाईल. जेव्हा कोणाचे निधन झाले तर त्याचे शव हे स्मशानभूमीत घेवून जाणारे हे पुरुषच असतात. ते काम महिला सुध्दा करू शकतात. मला तर वाटते हे कधी होईल... याची सुरुवात आपल्या गावापासून केली तर शक्य होईल.

घावरील उपायांची सुरुवात महिलांनी स्वतःपासूनच करावला हवी. पुरुषांनी केलेल्या विविध अन्याय व अत्याचारांपुढे ती मान का तुकवते. मुलांना घडविण्याचे काम महिलांच्या हातात असते. कुटुंब बदलू शकते, मात्र त्यासाठी स्वतःच्या मनातून ही पुरुषी सर्वस्वाची मानसिकता पुसून टाकायला हवी. आपण आपल्या घरापासून सुरुवात केली तर शक्य आहे.

नाव : सविता जगन शिंगडा

हजेरी क्रमांक : ४५

" स्त्री पुरुष एक मानता, सुटेल जीवनाची चिंता. "

स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज

समानता म्हणजे स्पर्धात्मक बरोबरी नाही तर घरातील आर्थिक, सामाजिक व कौटुंबिक निर्णय जे आतापर्यंत फक्त पुरुष घेत होता. या सर्व निर्णयांमध्ये स्त्रियांचा सहभाग असणे म्हणजे समानता. नोकरी केली, पुरुषांच्या बरोबरीने सर्व कामे केली, त्यांच्यासारखे कपडे घातले, पार्टीत दारू, सिगारेट घेतली म्हणजे समानता येत नाही. बहुतांशी पुरुषांनी निर्णय घेताना 'मी किती शहाणा' हे दाखवून द्यायचे असते. पण स्त्री च्या कर्तृत्वावरती त्यांनी विश्वास दाखविला पाहिजे. स्त्रियांनीही स्वतःची बौद्धिक क्षमता वाढवावी, प्रत्येक अनुचित घटनेविरुद्ध मेणबत्त्या पेटतातच. पण असर नाही आणि प्रत्येक पीडितेला न्याय मिळतोच असे नाही. पुरुषी वर्चस्व कमी करायचे असेल तर आपली मूल्ये, संस्कार मुलांमध्ये रुजवणे गरजेचे आहे. घरातील आजी-आजोबा मूल्यधारित शिक्षणाचे उत्तम स्रोत असतात. त्यांनी ही जबाबदारी आवडीने घेतली पाहिजे. तसेच त्यांनी ती घेऊ दिली पाहिजे. मुलांवर लोकशाहीनिष्ठा संस्कार केले जातात. स्वाभिमान, देशाभिमान, धर्मनिरपेक्षा, वैज्ञानिक दृष्टीकोन, संवेदनशीलता आदी मूल्यांची जोपासना फक्त शाळेत न होता ती समाजतून झाली पाहिजे.

स्त्री-पुरुष भेद नाहीसा करण्यासाठी शिक्षणातून प्रथम शिक्षकांचे व पालकांचे मोठे प्रमाणे प्रबोधन घडवून आणावे लागेल. शाळेत मुलगी- मुलगा समान वागणूक दिली पाहिजे. घरात कुटुंब प्रमुख हा वडील असतो. सर्व जबाबदाऱ्या वडिलांकडे असतात किंवा शाळेत मुलांच्या नावापुढे वडिलांचे नाव लावले जाते. मुलगी लग्न करून सासरी गेली की तिला तिचे आडनाव बदलावे लागते. तिच्या नावाच्या पुढे नवऱ्याचे नाव लिहावे लागते. पुरुषांच्या पुढे स्त्री चे नाव आणि आडनाव जर लिहले तेव्हाच स्त्री-पुरुष समानता म्हणता येईल. आपल्या मुलांना शाळेत घातल्यावर मुलाच्या पुढे आईचे नाव लिहलं तर समानता दिसेल. मुलाचा जितका हक्क आहे तितकाच हक्क मुलीचा सुध्दा आहे. हे कधी बदल होतील तर जेव्हा आपल्या घरापासून सुरुवात केली तर होईल.

सर्व क्षेत्रातील जबाबदाऱ्या दोघांनी एकमेकांच्या विचारांनी, सहकार्याने पार पाडाव्यात. आपापले 'डगो' बाजूला सारून एकमेकांना साथ देऊन तडजोडी करून कौटुंबिक, सामाजिक, आर्थिक सर्वच प्रश्न, समस्या सोडवाव्यात. प्रत्येक गोष्टीतील 'निर्णय' एकत्रित विचारांनी घ्यावेत. तेव्हाच स्त्री आणि पुरुषांमध्ये समानता दिसून येईल.

नाव : सविता जगन शिंगडा

हजेरी क्रमांक : ४५

" मुलगा म्हणजे वंशाचा दिवा, मुला सोबतच मुलीला ही ठेवा "

स्त्री-पुरुष समानतेला कायद्याची जोड

समानता म्हणजे प्रत्येक व्यक्तीला त्याच्या प्रगतीसाठी, त्याच्या वाढीसाठी आणि व्यक्तिमत्त्वाच्या विकासासाठी संधी असते. आणि प्रत्येक व्यक्तीला समान वागणूक दिली पाहिजे, कोणत्याही विशिष्ट वर्गाला यात अधिकार नाही. त्याच आधारावर स्त्री आणि पुरुष यांनाही समानतेच्या श्रेणीत आणले जाते. आजच्या शिकलेल्या स्वतःला सिद्ध करायला निघालेल्या महिलेला सगळ्यात महत्त्वाचा अधिकार घटनेने दिला आहे तो म्हणजे समानतेचा अधिकार पुरुषांबरोबर महिलांनाही प्रत्येक क्षेत्रात घटनेनुसार समानतेची संधी आहे. समान संधीच्या तत्वानुसार महिलांना पुरुषांसारखेच काम असेल तर समान वेतनही मिळायला हवे. कलम 11 नुसार स्त्री-पुरुषांना कामाच्या समान संधी देणे, कामासाठी लागणारे आवश्यक ते प्रशिक्षण देणे, कामाच्या अटी-शर्ती, कामाचे मूल्यमापन, मोबदला, तसेच सेवानिवृत्ती, आजारपणाची रजा इत्यादींमध्ये महिलांना समान वागणूक मिळाली पाहिजे. महिलाही स्वतःच्या कष्टाच्या जोरावर, मेहनतीने, बुद्धिमतेने, कर्तव्यपालनाने, कामात सातत्य टिकवल्याने ठसा उमटवू लागल्या. यामुळे तूच सामाजिक सहभाग वाढत गेला. तेव्हा तिच्याकडे वेगळ्या दृष्टीने पाहिले जाऊ लागले. तिच्या कामाची, कर्तृत्वाची दखल जरूरीचे झाले. परिणामी महिलांना मिळणार मोबदलासुद्धा काम आणि गुणवत्ता यावर आधारित असायला हवा हा विचार सर्वमान्य व्हायला लागला. या सान्याची परिणती म्हणून समान वेतन कायदा 1976 मंजूर झाला. भारतीय घटनेत कलम 39 ड मध्ये स्त्री-पुरुषांना समान काम, समान वेतन ठेवावे असे नमूद केले आहे. म्हणजेच स्त्री - पुरुषांना देखील समानतेने वेतन मिळायला हवे. स्त्री पुरुष समानतेसाठी कारखाने कायदा 1948 नुसार कामाच्या प्रत्येक ठिकाणी महिला कामगारांसाठी वेगळे आणि पुरुषांसाठी वेगळे शौचालये आणि मुतारी असणे गरजेचे आहे. ज्यामुळे दोन्हीची सुरक्षितता राहिल आणि समानता देखील दिसून येईल. कामाच्या ठिकाणी महिला आणि पुरुषांनी एकमेकांचा आदर, प्रतिष्ठा राखण आवश्यक आहे. मिळून मिसळून काम करायला हवं. एकत्र काम करणाऱ्या स्त्री-पुरुषांनी सहकारी म्हणून सहकार्याने एकमेकांसोबत काम करावे. लिंगभेदापलीकडे एक निखळ मैत्रीचे नाते स्त्री-पुरुष यांच्यामध्ये असावे जोवर आपल्या समाजात स्त्री-पुरुष समानतेची कल्पना पूर्णपणे रुजत नाही व स्त्री ही उपभोग्य वस्तू नसून तीही व्यक्ती आहे. याचे भान समजायला येत नाही तोवर आशा समस्या निर्माण होतच राहणार त्यासाठी योग्य त्या कायदेशीर तरतूदी स्त्री-पुरुष समानतेसाठी असणे महत्त्वाचे आहे. प्रत्येक क्षेत्रात स्त्रियांना आणि पुरुषांना समान संधी कायद्यामार्फत उपलब्ध झालेल्या आहेत. अगदी मूलभूत असलेल्या कारणांवरून महिलांना संधी नाकारली जाते असे व्हायला नको म्हणून खरं तर शासनाने दक्षता घ्यायला हवी. काही ठिकाणी तर कायदा, कायद्याच्या अटी-शर्ती कार्यालयाच्या प्रमुखाला व तिथल्या इतरांना माहिती असल्या तरी हळूच छुप्या मार्गाने तुम्ही जर अडचणी आल्यातरी काम करू शकाल का असे विचारले जाते. तट असे होऊ नये म्हणून महिलांना आणि पुरुषांना कायदे असायला हवेत. काही वेळा तर असा विचार मांडला जातो की महिला या नैसर्गिकदृष्ट्या पुरुषांपेक्षा शारीरिक क्षमतेने जमी आहेत मग तिला तिच्या कामाचा मोबदला पुरुषांना मिळणाऱ्या मोबदल्यापेक्षा कमी मोबदला देणे योग्य समजले जाते. परंतु असे न करता जर स्त्री आणि पुरुषांना समान मोबदला द्यायला हवा कारण कायदा हा स्त्री-पुरुष दोघांनाही लागू पडतो. त्यामुळे स्त्री-पुरुष समानतेला कायद्याची जोड अत्यंत महत्त्वाची आहे.

नाव : गीता शांताराम जाधव

हजेरी क्रमांक : २४

" स्त्रीला द्या आधार, दूर होईल जीवनातील अंधार. "

चला स्त्री - पुरुष समानते चा विडा उचलूया..

आजकाल स्त्री-पुरुष समानता या विषयावर पुष्कळ चर्चा होताना दिसते. वरवर पाहता समाजामध्ये स्त्री पुरुष समानता आहे असा आभासही होतो, मात्र प्रत्यक्षात अजूनही समाजामध्ये छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी मुलींना खूप संघर्ष करावा लागत आहे. महिलांचा सहभाग विविध ठिकाणी आहे असे दिसते पण तो सहभाग घेत असताना त्यांना विविध समस्यांना सामोरे जावे लागते. मुलींना सर्वात जास्त भेडसावणारी समस्या म्हणजे छेडछाड दिवसेंदिवस समाजामध्ये मुलींच्या छेडछाडीचे प्रमाण वाढताना दिसत आहे. रोजच्या वृत्तपत्रामध्ये याविषयी एखादी तरी बातमी नक्कीच वाचायला मिळते. अशी एखादीच मुलगी असेल जी छेडछाडीच्या समस्येला सामोरी गेलेली नसेल, छेडछाड म्हटले की डोळ्यासमोर खूप घटना उभ्या राहतात. ज्यामध्ये मुलींना नावावरून छेडण्यापासून ते जीवघेण्या कृत्यांपर्यंत छेडछाडीचे स्वरूप भयावह आहे. मुलांना घरात कुठलेही काम सांगितले जात नाही. मात्र मुलींना खूप कामे सांगितले जातात. तसेच मुलींना शालेय शिक्षण फार कमी मिळते. मुलींना इच्छा असूनही मनासारखे शिकता येत नाही. मुलांना मात्र जास्त शिक्षण घेण्याची मुभा दिली जाते. मुलींना भविष्यात काय बनायचे आहे याबाबत त्यांचे मत विचारात घेतले जात नाही.

आज जगातील प्रत्येक क्षेत्रात महिला काम करत आहेत. अगदी गृहिणी पासून तर देशातील सर्वोच्च पदापर्यंत काम करताना महिला कुठेच कमी नाहीत हे आज आपण जाणतो. आज महिला कुटुंबाच्या बरोबरीने नोकरी, व्यवसाय सहजतेने हाताळत आहेत. नोकरी, व्यवसायाबरोबरच कुटुंबाकडे दुर्लक्ष न होऊ देणे हेच तर स्त्री मधील सामर्थ्य आहे. प्रत्येक गोष्ट चिकाटीने, कष्टाने, अविरतपणे करणे ही महिलांना परमेश्वराने दिलेली देणगी आहे. महिलांनी प्रत्येक क्षेत्रात कर्तृत्वाचा ठसा उमठवताना आपली पुढील पिढी संस्कारक्षम, आध्यात्मिक कशी असेल याकडे विशेष लक्ष देण्याची नितांत गरज आहे कारण आपली पुढील पिढी आपली खरी संपत्ती आहे.

अनादिकालापासून स्त्रीयांचे कर्तृत्व आहे. दैत्यांचा वध करणारी महालक्ष्मी, छत्रपती शिवरायांना घडवणारी राजमाता जिजाऊ, सामाजिक मूल्यांना न्याय देणाऱ्या अहिल्याबाई होळकर, मुलाला पाठीशी बांधून ब्रिटिशांच्या विरुद्ध लढणारी झाशीची राणी लक्ष्मीबाई, स्त्री शिक्षणाची देवता सावित्रीबाई फुले, कणखरपणे देशाचे नेतृत्व करणाऱ्या इंदिरा गांधी, प्रतिभाताई पाटील, अंतराळात ठसा उमठवणाऱ्या कल्पना चावला ह्या सर्व स्त्री शक्तीचे प्रतीके आहेत. यांच्या मूल्यांवर चालत आपले कर्तृत्व सिद्ध करणे हाच खऱ्या अर्थाने स्त्रीशक्तीचा जागर होईल. संसारात स्त्री व पुरुष यांना समान हक्क, समान मान असतो का? फार पूर्वीपासून आपल्याकडे स्त्री घर सांभाळत असे आणि संपत्ती मिळवण्याचे काम पुरुष करीत असे. संसारगाडा चालवण्यासाठीच केलेली ही कामाची विभागणी होती. पण यांतूनच नकळत कमावणारा पुरुष प्रधान आणि अन्न शिजवणारी स्त्री ही गौण मानली जाऊ लागली. 'चूल-मूल सांभाळणाऱ्या स्त्रीला काय अक्कल असते, तिला काय कळतयं, हा विचारच मुळी स्त्रीला गुलाम बनवण्याच्या मनोभूमिकेतून पुढे आला. मग स्त्री झाली लाथा खाणारी पायाची दासी!

नाव:- रेखा जाऊ भोये

हजेरी क्रमांक:- ६

" स्त्री असो वा पुरुष आधी विद्यादान मग कन्यादान. "

चला स्त्री-पुरुष समानतेचा विडा उचलूया

आज हे चित्र बदलले आहे. स्त्रीने आपली कार्यक्षमता सिद्ध केली आहे. शहरातील स्त्री कचेरीतील बौद्धिक काम लीलया करते. अगदी प्रमुख अधिकारपदही सांभाळते. विद्यालयांत, महाविद्यालयांत अध्यापनाचे कार्य करते. तिने वैद्यकीय क्षेत्राबरोबर स्थापत्य क्षेत्रातही नावलौकिक मिळवला आहे. आजच्या युगातील माहिती तंत्रज्ञान या क्षेत्रातही

ती अग्रेसर आहे. ती मोटारगाडी, आगगाडी, विमान चालवते. अंतराळात झेप घेते आणि समुद्राच्या तळाशीही संशोधनासाठी जाते. कोणतेही क्षेत्र तिला असाध्य नाही. खेड्यातही स्त्रिया आज पुरुषांच्या बरोबरीने शेतात राबतात; कष्टाची कामे करतात. गुरे सांभाळणे, कुक्कुटपालन अशी कामे करतात. सरपंच, उपसरपंच अशी पदे सांभाळतात. आणि गावाचे प्रश्न जिद्दीने सोडवतात.

मग आता स्त्री व पुरुष यांत भेदभाव करणे काही खेड्यांत तालुक्याच्या ठिकाणी स्त्री सरपंच किंवा जिल्हा परिषदेची अध्यक्ष झाली, तरी काही मंडळी अजूनही तिला त्रास देतात; पण आजची सक्षम स्त्री त्यांना पुरून उरत आहे. आज ग्रामीण स्त्रिया आपले बचतगट स्थापन करून स्वावलंबी होत आहेत. तेव्हा आता स्त्रीला कमी लेखणे योग्य नाही. आईवडील हे दोघेही मुलाच्या दृष्टीने महत्त्वाचे आहेत, हे ओळखून आता विचारपूर्वक पावले टाकली जात आहेत. आता मुलांच्या सर्टिफिकेट्स, पदवी प्रमाणपत्रे यांत वडिलांच्या नावाबरोबर आईचेही नाव छापले जाते. पुष्कळ वसाहतीत घरकुल हे घरातील स्त्रीच्या नावावर केले जाते. काळाप्रमाणे बदलणे आवश्यक आहे, हे आता आपल्या समाजाने जाणले आहे.

नाव:- रेखा जाऊ भोये

हजेरी क्रमांक:- ६

" स्त्रियांना या इतका मान कि वाडे आपल्या देशाची शान. "

स्त्री पुरुष समानता आणि राष्ट्राची प्रगती

स्त्री आणि पुरुष या निसर्गाच्या दोन महत्त्वपूर्ण निर्मिती आहेत. त्यांच्या भूमिका जीवनात परस्परावलंबी आणि परस्परपोषक, परस्पर पूरक असा आहेत. हे ध्यानी घेऊन प्राचीनकाळी स्त्रीला मानाचे स्थान होते. भारतीय संस्कृतीतही तिला आदराचे स्थान आहे. न मातू: परं दैवतम् किंवा यत्र नार्यस्तु पुजन्ते , रमंते तत्र दैवतः असे म्हणून तिचा गौरव केला जातो. शक्तिरूपिणी असलेल्या या स्त्रीने प्राचीन काळापाचून आजपर्यंत शौर्य , त्याग, बुद्धिमत्ता, राज्यकारभार असा अनेक क्षेत्रात आपल्या कर्तबगारीचा ठसा उमटविलेला आहे. गार्गी -मैत्रेयी , चांदबीबी, अहिल्याबाई, राणी लक्ष्मीबाई, सावित्रीबाई फुले, अरुणा असफअल्ली, कॅप्टन लक्ष्मी, इंदिरा गांधी अशी कितीतरी उदाहरणे याची पुष्टी करतील.

परंतु सामाजिक जडणघडणीत स्त्री-पुरुषांच्या भूमिका भिन्न आहेत,स्त्री पुरुष हे एकमेकापासून वेगळे आहेत अशी सांस्कृतिक भिन्न दोघांत उभी राहिली. उभी करण्यात आली. आपल्याकडे फार प्राचीन काळापासून पितृसत्ताक समाज पद्धती आहे. या पद्धतीत तिचे स्थान गौण ठरले. तिची अपेक्षा होऊ लागली आणि काही काळानंतर ती एक उपेक्षित, वंचित, शोषित आणि दुर्बल घटक ठरली. पितृसत्ताक पद्धती बरोबरच प्रबळ रूढी ,परंपरा यामुळेही स्त्रीचा दर्जा दुय्यम राहिला. धर्म रूढींची कारणे सांगून तिच्या विकासाच्या संधी हिरावून घेण्यात आल्या. निरक्षरता ,अज्ञान ,अंधश्रद्धा यामुळे यात भरच पडली. खेडेगावात तर स्त्रियांची स्थिती अत्यंत हलाखीची आहे. परिणामी, जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात सामाजिक, आर्थिक, राजकीय त्यांचा दर्जा खालावलेला आहे. त्यांना दुय्यम दर्जाचे स्थान आहे.

देशात आज समानतेचा उद्घोष चालू असताना स्त्रीला पुरुषाच्या बरोबरीचे स्थान असले पाहिजे. शारीरिक क्षमता, बुद्धिमत्ता या दोन्ही बाबतीत ती पुरुषा इतकीच सक्षम

नाव : अजय अंतोन गोवारी

हजेरी क्रमांक : १९

" छोट्या कुटुंबाची आहे शान, सदैव उंचावेल जीवन मान "

स्त्री-पुरुष समानता आणि राष्ट्राची प्रगती

आहे, म्हणून त्यांच्यात भेद करण्याचे कारण नाही. एक माणूस म्हणून तिच्या भावनांचा, विचारांचा विचार झाला पाहिजे. तसेच दोघांनीही एकमेकांना समजावून घेऊन, परस्परांत सुसंवाद राखला पाहिजे.

भारतीय राज्यघटनेने स्त्री-पुरुष समानता हे तत्व मान्य केले आहे. घटनेच्या मूलभूत हक्कांच्या 14 व्या कलमानुसार सर्व भारतीय कायद्यासमोर समान आहेत. घटने नुसार भारतीय नागरिकात भेदभाव करायला मनाई असली, दोघांनाही कायद्याचे समान संरक्षण असले तरी स्त्रियांच्या फायद्याकडे झुकणारे कायदे करण्यास शासनाला घटनेने समंती दिली आहे. या समंतीमुळे हिंदू कोड, हिंदू वारसा कायदा, बाल विवाह प्रतिबंधक कायदा, हुंडा प्रतिबंधक कायदा, समान वेतन कायदा हे स्त्री हिताचे कायदे झालेले आहेत. स्त्री शिक्षणामुळे, गेल्या शतकातील आणि या शतकातील समाज सुधारकांच्या प्रयत्नामुळे, स्त्रियांच्या चळवळीमुळे आज काही प्रमाणात भारतीय स्त्री जागृत होत आहे. त्यांच्यातील आत्मविश्वास जागृत होतो आहे. जीवनाच्या प्रत्येक क्षेत्रात ती आपली गुणवत्ता सिद्ध करण्याचा प्रयत्न करते आहे. त्यामुळेच आज स्त्री पुरुष समानतेच्या विचारांना गती मिळते आहे. स्त्रीने वैचारिक स्वातंत्र्य प्राप्त करून घेतले तर ती मानसिक गुलामगिरीच्या जोखडातून मुक्त होईल आणि तिलाही समाज दर्जा प्राप्त होईल. स्त्रीला स्वावलंबी आणि समर्थ बनविण्यासाठी, समाजातील अंधश्रद्धा, अज्ञान, अनिष्ट रूढी, परंपरा यांच्या दास्यातून मुक्त करण्यासाठी स्त्री-पुरुष समानतेचे मूल्य रुजविणे आवश्यक आहे. स्त्रियांना सर्वांगीण विकासासाठी संधी मिळाली की त्यातून कुटुंब, समाज, राष्ट्र यांचाही विकास होईल. म्हणून राष्ट्राच्या आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक विकासासाठी स्त्री पुरुष समानता हे मूल्य अत्यावश्यक आहे. शालेय जीवनातच विद्यार्थी विद्यार्थीनींवर स्त्री-पुरुष समानतेच्या मूल्याचा संस्कार होणे आवश्यक आहे.

स्त्री आणि पुरुष दोघेही समान दर्जाचे असून त्यांच्यात श्रेष्ठ-कनिष्ठ असा भेद करणे योग्य आहे. त्यामुळे जीवनातील सर्वच क्षेत्रात पुरुषांच्या बरोबरीने, व्यक्तिमत्व विकासाची संधी त्यांना प्राप्त झाली पाहिजे. त्याचबरोबर सर्व क्षेत्रात समान वागणूक समान हक्क, समान अधिकार आणि उचित सन्मान प्राप्त झाला पाहिजे. या पद्धतीने स्त्रियांना मान सन्मान, त्यांना न्याय दिला तर जीवनात स्त्री-पुरुष असा भेदभाव होणार नाही यातूनच नक्कीच राष्ट्राची प्रगती होईल.

नाव : अजय अंतोन गोवारी

हजेरी क्रमांक : १९

" माता होईल शिक्षित तर सहकुटुंब राहिल सुरक्षित. "

स्त्री-पुरुष समानता स्वप्न की सत्य

स्त्री मनाचे विशालता कळायला,

मन विशाल असावं लागतं!

डबक्यात राहून सागर दिसत नसतो,

त्यासाठी स्वप्ना बाहेर यावं लागतं!

स्त्री पुरुष समानता, स्त्री मुक्ती, स्त्री शक्ती, असे शब्द आज वरचेवर आपण दैनंदिन जीवनात ऐकतात पण आजही वास्तव स्थिती पाहिली की मनात येते हे स्वप्न आहे की सत्य? आपल्या समाजात स्त्रीचे स्थान नेहमीच खालच्या दर्जाचे मानले गेले आहे. असे मानतात की एकेकाळी आदर्श स्त्री व आदर्श पुरुष यांच्या विषयीच्या संकल्पना परस्परांच्या विरुद्ध आहेत. आदर्श पुरुषाकडे नेतृत्व, स्वातंत्र्य बाणा, आत्मविश्वास, ठाम पणा या सारखे समाजात वावरताना उपयोगी पडणारे गुण असले पाहिजेत. आणि आदर्श स्त्रियांमध्ये आज्ञाधारकपणा, नाजूकपणा, आवडीने काम, स्वीकारण्याची क्षमता, कामाची सेवाभाव, कोणत्या गोष्टीची तयारी, कोण त्याही काम याच्यामध्ये इतरांचा विचार करण्याची वृत्ती व प्रथा-परंपरा सांभाळण्याची इच्छा असली पाहिजे. एखाद्या पाळीव प्राण्या प्रमाणे तिने विनातक्रार घरातल्या पुरुषाच्या ऐकण्यात राहिले पाहिजे. अशी समाजाची अपेक्षा असते. म्हणून मुलीला वाढवताना समाजमान्यता हाच एक महत्त्वाचा निकष असतो. असे स्वप्न तिला दाखवली जातात.

तुझ्या स्वप्नाबद्दलची आकांक्षा बौद्धिक क्षमता हे सारे गोण आहे. हे एखाद्या स्त्रीला नेहमी नेहमी दर्शवले जाते. तेथेच एखाद्या पुरुषाला नेहमी नेहमी दर्शवले जाते, की स्त्री पुरुषापेक्षा कमी आहे. तिच्यावर वर्चस्व गाजवण्याचा तुमचा अधिकार आहे, हे सत्य बाळगून कित्येक ठिकाणी पुरुष स्त्रियांवर अत्याचार करत असतात. आजच्या आधुनिक काळातही, आपल्या समाजात स्त्रीची समानता आभासीच आहे. असे म्हटल्यास योग्य ठरू नये, जे काही समता व स्वातंत्र्य स्त्रीला दिलेले असते. ते शिक्षणाने आलेल्या समाज भाना मुळे स्त्रीला झालेल्या तिच्या मानवी हक्काच्या जाणिवेमुळे व कायद्यामुळे आणि एकंदर जगातच वाहणाऱ्या स्वातंत्र्य, समता इत्यादी तत्वांच्या विचार प्रवाहामुळे परंतु मुळात जाऊन पाहिले तर स्त्रीच्या वृत्तीतून येणारी पुरुषी वर्चस्व वाची व त्यातून बाळगणारी विवेक हिंता बदललेली नाही. उलट अंतकरण हेलावून टाकणाऱ्या प्रमान प्रसंगीती वाढलीच आहे.

असे दिसून येते आणि आपल्या समाजात परंपरागत धरणामुळे पुरुषी वर्चस्वाच्या मानसिकतेचा परिपोष तर होतोच पण त्यातून स्त्री बदल पुरुषांच्या ठाई असूया निर्माण झाली आहे. ही अत्यंत खेदाची गोष्ट आहे स्त्री तिला लाभलेल्या कायदेशीर स्वातंत्र्यामुळे शिक्षणामुळे अंगाच्या गुणवत्तेमुळे नेत्रदीपक यश मिळत आहे. ते पुरुषांना आपल्या वर्चस्वाला लाभलेला धक्का वाटतो. म्हणून खूप ठिकाणी स्त्रियांकडे बघण्याचा दृष्टिकोन वेगळा असतो. म्हणून कधीही स्त्रीला स्वयंपाक घरात कोंडले जाते आणि चूल व मूल हेच स्त्रीचे कार्यक्षेत्र ठरवले जाते. मागील काही काळात शिक्षणाची ज्ञानाची दारे स्त्रियांसाठी बंद ठेवली जात होती गेल्या दीडशे वर्षात काही लोकांनी नेत्यांनी स्त्रियांसाठी ज्ञानाचे दरवाजे उघडली तसेच महर्षि कर्वे, महात्मा फुले, यांच्या प्रयत्नातून अतोनात विरोध झाला.

पण अलीकडच्या एकोणिसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात आणि विसाव्या शतकात स्त्रीने आपल्या कर्तृत्वाची पावली दाखवायला सुरुवात केली. स्त्रीला कोणतेही क्षेत्र असाध्य नाही हे आज तरी मी सिद्ध केले आहे. ते राष्ट्रप्रमुख होऊ शकते ती रनांगण गाजवते ती हिमालय वर जाऊ शकते शारीरिक दृष्ट्या ती दुबळी नाही. हे तिन सिद्ध केला आहे. म्हणजेच स्त्री पुरुष समानता सिद्ध झाली आहे. पण ती अजूनही कुठे तरी सत्यात आलेली आहे का? भारतात महिला

नाव : सुवर्णा रावसाहेब दंडगुले

हजेरी क्रमांक : १०

" स्त्रीला द्या आधार, दूर होईल जीवनातील अंधार. "

स्त्री-पुरुष समानता स्वप्न की सत्य

हक्क आरक्षण कायदा संसदेत मांडण्याचा प्रयत्न स्त्रिया करत असतात पण अनेक गावातून सरपंचाच्या जागा स्त्रियांनी जिंकले आहेत. पण गावातील पुरुष त्यांना मोकळेपणाने ही कामे करू देत नाहीत प्रत्यक्ष स्त्रियांचा नवराही अडथळा निर्माण करतो. शहरातील स्त्रिया पुरुषांच्या बरोबरीने सरासरी नोकरी करत आहेत. आपले कर्तृत्व सिद्ध करत आहेत. तिथेही त्यांना पुरुषाकडून त्यांचा लैंगिक छळ होतो. पुढे जाणारी किंवा आपल्याला न जमणारी स्त्री दिसली की पुरुष बलाचा वापर करतो. मग यात कुठली आली स्त्री पुरुष समानता? आज किती ठिकाणी होण्यासाठी व आपल्या मागणीसाठी स्त्रीचे सहजगत्या हत्या केली जाते. एकतर्फी प्रेमातून कितीतरी कोळ्या तरुणीची निर्घुणपणे हत्या केली गेली आहे. मग स्त्री पुरुष समानता हे सत्य आहे की नाही तर स्वप्नच आहे असे म्हणावे लागते. हे असं का?

कायदा शिक्षण आणि आर्थिक प्रगती साधूनही स्वप्नच राहते सत्यात का साकारले जात नाही? कित्येक ठिकाणी समाजामध्ये वर्षानुवर्षे पुरुषप्रधान संस्कृतीचे मनावर झालेले संस्कार आपल्याकडे मुलगा आणि मुलगी यांच्यात भेद केला जातो .तो या वृत्तीला पोहोचतो कारण माझ्या लहानपणापासूनच किंबहुना जन्मा पूर्वीपासूनच मुलगा दिपक आणि मुलगी ही दुसऱ्याचे धन असे का मानले जाते. मुलीला घरची कुल पण ती का मानले जात नाही हळू हळू वर ती बदलत चालवलेली आहे .आज कोणतेही काम करताना स्त्री ही पुरुषापेक्षा जास्त काम करू शकत नाही. हा विचार पहिल्यांदा केला जात असतो. म्हणून हा विचार पहिल्यांदा गैर मानला पाहिजे ,कारण स्त्री ही पुरुषापेक्षा नेहमी श्रेष्ठ असते .आज शिक्षणाच्या बाबतीत म्हणायचे झाले तर स्त्री याची शिक्षणाची क्षमता ही पुरुषापेक्षा नेहमी जास्त असते तसेच सामाजिक, आर्थिक राजकीय सांस्कृतिक या घटकात स्त्री ही नेहमी पुरुषापेक्षा श्रेष्ठ असते .शारीरिक बाबतीतही ती श्रेष्ठ आहे. कारण की स्त्रीच आपल्या बाळाला जन्म देते पुरुष नाही देत. स्त्रीच संपूर्ण घराला संभाळते. असे कित्येक ठिकाणी घरात तर पुरुष पैसा कमवतो म्हणून घर चालते अशी कल्पना करून स्त्री पुरुषाला काम करण्यासाठी प्रेरणा देते म्हणून घर हे चालत असते .म्हणूनच स्त्रियाच या समीकरणाची तुलना पुरुषाशी करावी नाहीतर स्त्री आणि पुरुष हे दोन्ही समान आहेत. असे मानले तरच समाजाचा व देशाचा विकास होईल. पण तो बदल होण्यासाठी प्रयत्न आवश्यक आहे. बहुतांश ठिकाणी आज देश इतक्या प्रगतिपथावर आहे. की स्त्री काय करू शकते हे समजूनही असे का घडते? याचा विचार करायला पाहिजे. तरच या समाजामध्ये ही स्त्री-पुरुष समानता अस्तित्वात आणता येईल म्हणूनच मला असं वाटतं की स्त्री पुरुष समानता स्वप्न आणि सत्य प्रत्यक्षात अवतरले तर हा समाज उच्चशिक्षित समाज मानला जाईल.!!!

नाव : सुवर्णा रावसाहेब दंडगुले

हजेरी क्रमांक : १०

" स्त्रियांना या इतका मान कि वाडे आपल्या देशाची शान. "

स्त्री-पुरुष समानता : ग्रामीण व शहरी

स्त्री व पुरुष हे संसार रथाची दोन चाके आहेत असे मोठ्या कौतुकाने म्हटले जाते. पण रथ नीट चालायला हवा तर ही चाके सारखी हवीत त्यात कोणताही लहान मोठेपणा असता कामा नये. संसारात स्त्री व पुरुष यांना समान हक्क समान मान असतो का? फार पूर्वीपासून आपल्याकडे स्त्री घर सांभाळत असे आणि संपत्ती मिळविण्याचे काम पुरुष करीत असे. संसार गाढा चालविण्यासाठीच केलेली ही कामाची विभागणी होती पण यातूनच नकळत कमावणारा पुरुष प्रधान आणि अन्न शिजविणारी स्त्री ही गौण मानली जाऊ लागली. चूल व मूल सांभाळणाऱ्या स्त्रीला काय अक्कल असते तिला काय कळतंय हा विचारच मुळी स्त्रीला गुलाम बनवण्याच्या मनोभूमिकेतून केला जातो आजही ग्रामीण भागात स्त्रीला दुय्यम स्थान दिले जाते.

आजही ग्रामीण भागात स्त्रियांना फक्त घरीच राहून कामे करावी लागतात. ग्रामीण खेड्यातही स्त्रियांना आज पुरुषांच्या बरोबरीने शेतात राबतात कष्टाची कामे करतात. गुरे सांभाळता शहरातील स्त्रीया हि कचेरीतील बौद्धिक काम करते. अगदी प्रमुख अधिकार पदही सांभाळते विद्यालयात महाविद्यालयात अध्यापनाचे कार्यकर्ते स्त्रियाही वैद्यकीय क्षेत्राबरोबरच स्थापत्य क्षेत्रातही नावलीकिक मिळवत आहे. ग्रामीण भागात तर अजूनही अनेक ठिकाणी स्त्रियांना नोकरी करण्याची परवानगी दिली ही जात नाही. प्रत्येकाने घरापासूनच सुरुवात करायला हवी. तर समाजात समानता वाढेल चूल आणि मूल या संसाराच्या सीमा ओलांडून आजच्या २१ व्या शतकात स्त्री पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून उभी आहे मग ते कोणतेही क्षेत्र असो अगदी रिक्षा चालवण्यापासून ते बँक मॅनेजरपर्यंत प्रत्येक क्षेत्रात स्त्रीने आपला ठसा प्रभावीपणे उमटवला आहे. पण याचा दुसऱ्या बाजूने विचार केला असता. ही स्त्री पुरुष समानता भारताच्या प्रत्येक कानाकोपऱ्यात पाहायला मिळते का? याचं उत्तर नाही असंच असेल ग्रामीण भागात अजूनही स्त्रियांना दुय्यम वागणूक दिली जात. तंत्रज्ञानाचं युग असलं तरीही रुढी परंपरा जोपासताना स्त्री पुरुष समानतेची जाणीव करून देणं गरजेचं आहे.

शहरामध्ये स्त्रियांना समानतेची वागणूक मिळेल याची दक्षता घेतली जात. पण ग्रामीण भागात स्त्रियांना चूल आणि मूल यापुढे काही करायला वाव मिळत नाही. कित्येक गावांमध्ये ही असमानता दिसून येत. कागदपत्रावर असलेली स्त्री पुरुष समानता प्रत्यक्षात ही घेणं गरजेचं आहे. या यासाठी आपण सर्वांनी प्रयत्नशील राहिले पाहिजे आणि स्त्रियांनाही तेवढाच मान दिला पाहिजे.

ग्रामीण भागातील स्त्रियांच्या तुलनेत शहरी भागातील स्त्रिया सुशिक्षित स्वयंरोजगारीत आधुनिक पध्दतीचं जीवन जगत असतात. शहरातील मुलींना स्वातंत्र्य आहे पण ग्रामीण भागात स्त्रियांना घरातून बाहेर पडण्यास बंधने घातली जातात. लोकांची मानसिकता निर्माण करण्यासाठी समाजात जागरूकता निर्माण करणं आवश्यक आहे.

ग्रामीण भागात प्रत्येकाच्या गावात असमानता दिसते. घरात सगळी बंधन मुलींनाच असतात. मुलांना मात्र कोणतेही बंधन नाही मुलींना काहीही करण्यासाठी आधी परवानगी घ्यावी लागते. शहरातील स्त्री बऱ्यापैकी चूल आणि मुलांच्या कचाट्यातून बाहेर पडली आहे. पण ग्रामीण भागातील स्त्री अजूनही चार भितीतून बाहेर पडण्याची वाट शोधत आहे. समानता म्हणजे स्त्रीला पुरुषांप्रमाणेच प्रत्येक क्षेत्रात शिक्षणात समाजात सत्तेत आर्थिकदृष्ट्या आणि स्वतःच्या घरामध्येही समान अधिकार मिळायला हवेत. आपल्या पुरुषप्रधान संस्कृतीत आजही स्त्रियांना दुय्यम स्थान आहे.

ग्रामीण भागातच काय तर अगदी शहरातही काही प्रमाणात स्त्रियांना बंधने आहेत. हे सगळे कुठेतरी थांबायला पाहिजे स्त्रियांना त्यांचे अधिकार मिळायला हवेत. आजही बऱ्यापैकी स्त्रियांचे अस्तित्व चूल आणि मुलांपर्यंत राहिलेलं नाही स्त्रिया या अबला नाही तर सबला आहेत. पण तरीही आजही स्त्रियांना दुय्यम स्थान दिले जाते. आजही काही ठिकाणी स्त्रियांचे मत गृहीत धरले जात नाहीत. घडणाऱ्या प्रत्येक वाईट घटनांसाठी अजूनही स्त्रियांना अपशकुनी ठरवून जात. स्त्रिया आणि पुरुष दोन्ही एकाच स्तरावर काम करूनही स्त्रियांना कमी वेतन दिलं जातं हे सगळं कुठेतरी थांबलं पाहिजे. ग्रामीण भागात गृह उद्योग लघुउद्योग यामुळे चूल आणि मूल सांभाळतात खेड्यांमधील स्त्रिया आपली आर्थिक स्थिती सुधारण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. सुरुवात चांगली असली तरीही मंजिल अभी बाकी हे। स्त्री पुरुष समानता मध्ये अजून काही गोष्टी विचारात घेणं आवश्यक आहे.

ग्रामीण भागात ही परिस्थिती अजूनही बदललेली दिसत नाही. कित्येक ठिकाणी पुरुषांना स्त्रियांपेक्षा जास्त मजुरी दिली जाते. त्यामुळे स्त्री पुरुष समानतेच्या दिशेने पावले उचलायची असतील तर ती ग्रामीण भागातून सुरू करायला हवी.

निदान आपल्यासारख्या सुशिक्षित लोकांनी स्वतः पासून सुरुवात केली तर समाज बदलायला वेळ लागणार नाही.

नाव:- जागृती अमृत म्हसकर
हजेरी क्रमांक - ३३

" स्त्री पुरुष देवाची उत्कृष्ट कृती
असमानता ठेवून नका करू विकृती. "

स्त्री-पुरुष समानता फक्त कागदावरच...

"यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः ।

यत्रैतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तत्राफलाः क्रियाः ।।"

या मनुस्मृतीच्या उक्तीप्रमाणे ज्या घरात स्त्रीयांची पूजा होते तेथे देवतांचा निवास असतो आणि ज्या घरात स्त्रियांचा सन्मान होत नाही त्या घरातील चांगली कामे सुद्धा निष्फळ होतात. खरतर ग्रंथांमध्ये कागदांवर आपण स्त्री पुरुष समानतेविषयी अनेक लेख वाचतो, कवीता वाचतो अगदी कायदयाच्या भाषेतही स्त्री-पुरुष समानता अस्तीत्वात आणण्यासाठी केलेले अनेक कायदे पाहातो. परंतु उघड्या डोळ्यांनी जगाची वास्तविकता बघितली तर असा मनात खरोखरीच प्रश्न पडतो की स्त्री पुरुष समानता फक्त कागदावरच कायदयापुरतीच मर्यादित आहे काय ? आजही वर्तमानपत्रात १० वर्षांच्या चिमुर्डीवर बलात्कार यांसारख्या बातम्या वाचून मन खरोखरीच विषण्ण होत. आजही भुणहत्येसारखे प्रकार ऐकायला मिळतात आणि ते पोटातील बाळ जणू सांगत असत. "नको मारु आई मला जन्म हा घेऊदे तुजसे पाहिले जग मलादेखील पाहुदे" भुणहत्या, मुलांसाठी वाट पहाणे हे प्रकार आजही होताना दिसतात. आणि मग प्रश्न पडतो की मुलगा हा वंशाचा दीवा मग मुलगी ही देखील पणती नाही काय. प्रत्येक स्त्री ही घरासाठी घरच्यांना आनंद देण्यासाठी कायम प्रयत्न करत असते. म्हणूनच कागदावरची स्त्री पुरुष समानता ही प्रत्यक्षात आणण्याची जबाबदारी ही तुमची आमची आजच्या संपूर्ण नवीन पीढीची आहे अस मला वाटत. बशाचदा स्त्रीयाच स्त्रीयांचे पाय ओढताना दिसतात. चालीरीती, परंपरांमध्ये गुरफटलेल्या स्त्रीयांनीही आज नवीन विचारांचा स्वीकार करण आवश्यक आहे. आणि पुरुषांनीदेखील महादेव रानडे, महात्मा फुले यांचा आदर्श डोळ्यासमोर ठेऊन आपल्या बहीणीना, बायकोला शिक्षणासाठी मदत केली पाहिजे आणि स्वातंत्र्य दिल पाहिजे. अशा प्रकार आपण कागदावरच स्त्री-पुरुष समानता मर्यादित न ठेवताली प्रत्यक्षात आणू शकतो. शेवटी इतकच म्हणेन :

" जपुया एकात्मता, लिंगभेद न जुमानता "

नाव : ऋतुजा महेश हेलवाडे

हजेरी क्रमांक : २१

" मुलगा हो या मुलगी दोघांनाही संपत्तीची मालकी. "

स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज

कोणत्याही राष्ट्राला प्रगतीच्या शिखरावर पोहोचायचे असेल तर त्या राष्ट्राला स्त्री-पुरुष यांच्यामध्ये भेदभाव करण्यास किंचितही संधी असू नये. विकसित आणि विकसनशील, अविकसित राष्ट्रांच्या राष्ट्रीय उत्पन्नात फरक दिसण्याचे ही एक कारण आहे. स्त्रियांना रोजगारामध्ये विकसनशील राष्ट्रांनी दिलेली कमी संधी. उदा, अमेरिकेची अर्थव्यवस्था २० ट्रीलियन डॉलर आहे. आणि आपल्या भारत देशाची अर्थव्यवस्था ३ ट्रीलियनच्या जवळपास आहे. काळाची पावले ओळखून महिलांचा सहभाग वाढवला गेला तर निश्चितच भारतही हे उद्दिष्ट गाठू शकेल यात शंका नाही.

भारतातील स्त्री-पुरुष लिंग गुणोत्तर, प्रती हजारी पुरुषांचे प्रमाणात स्त्रियांची संख्या ९४३ आहे. याचे कारणही खूपच लाजीरवाणे आहे. त्यात पूर्वीपासून मुलगा म्हणजे वंशाचा दिवा आणि मुलगी ही तिच्या वडिलांना ओझे वाटते. म्हणून तिची जन्मापूर्वी हत्या केली जाते ही समाजातील मानसिकता बदलण्याची गरज आहे. खेदाची बाब म्हणजे आपल्या पुरोगामी म्हणून गौरव केल्या जाणाऱ्या महाराष्ट्रात स्त्री-पुरुषांचे लिंग गुणोत्तर प्रमाण राष्ट्रीय सारसरीपेक्षाही कमी आहे. त्यातही बीड जिल्ह्याची परिस्थितीही खूपच वाईट आहे. त्यासाठी शासनाने पीसीपीएनडीपी (PCPNDP) हा कायदा १९९४ मध्ये केला. या कायद्याचे चांगले परिणाम दिसून आले. केंद्र शासनाच्या 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' या योजनेमुळे मुलींच्या शाळेतील उपस्थितीमध्ये वाढ झाली आहे. महिलांविषयक इतर कायद्यांचीही प्रभावी अंमलबजावणी होणे आवश्यक आहे.

आधुनिक काळात अनेक क्षेत्रात स्त्रियांनी कर्तृत्व सिद्ध केले आहे. उदा, २०२० च्या ऑलिंपिकमध्ये मीराबाई चाणु यांनी भारताला पहिले पदक मिळवून दिले. भारतीय वंशाच्या कमला हॅरीस या महासत्ता असलेल्या अमेरिकेच्या उपराष्ट्राध्यक्ष पदाची जबाबदारी मोठ्या हिंमतीने पार पाडत आहेत भारताच्या पहिल्या महिला पंतप्रधान, पहिल्या महिला राष्ट्रपती या पदावर अनुक्रमे इंदिरा गांधी आणि प्रतिभाताई पाटील यांनी आपली कामे योग्यरित्या बजावली आहेत. म्हणून स्त्रियांना मोठे पद दिल्यास त्या अहंकारी पुरुषांपेक्षा श्रेष्ठ होतील. महिलांचा निर्णय प्रक्रियेतील वाढविण्याची गरज आहे. त्यातूनच स्त्री-पुरुष समानता प्रस्थापित होऊ शकेल.

नाव : स्वामी शिवसांब विरपक्षप्पा

हजेरी क्रमांक : ४६

" स्त्री पुरुष एक मानता, सुटेल जीवनाची चिंता. "

२१ वे शतक आणि स्त्री-पुरुष समानता

आपल्या भारत देशाला स्वातंत्र्य मिळून ७४ वर्ष पूर्ण झाली,आत्ताच आपण ७५ वा स्वातंत्र्यदिन साजरा केला. देशाला स्वातंत्र्य मिळून आज इतक्या वर्षांनंतरही आपल्याला स्त्री-पुरुष समानतेविषयी बोलावे लागत आहे,लिहावे लागत आहे ही खरच खेदाची बाब आहे. आज आपण २१ व्या शतकात आहोत तरीही भारत अजून ही एक पुरुषप्रधान देश आहे. आपल्या देशात स्त्रीला देवी म्हणून पूजले जात असले तरीही पुरुषांप्रमाणे स्त्रियांना समान हक्क आहेत असे म्हणता येणार नाही. स्त्री-पुरुष समानता फक्त कगदावरच मर्यादित आहे, आभासी आहे असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही.

पूर्वीच्या काळी स्त्री स्वतंत्र होती, मुक्त होती. तिला कोणतीही बंधने नव्हती. तिला स्वतःचे विचार होते, स्वतःचे निर्णय ती स्वतः घेऊ शकत होती. पण काही हजार वर्षांपासून विशेषतः मनुस्मृतिच्या काळापासून स्त्रियांवर अनेक बंधने घालण्यात आली. "न स्त्री स्वातंत्र्यम अहति" असे म्हणून तिला चूल व मुल या बंधनात अडकविण्यात आले. एकीकडे स्त्री ही घरची गृहलक्ष्मी, स्वामिनी असे म्हणून तिला अडकविण्यात आले तर दुसरीकडे स्त्री दुबळी, अबला आहे, पायाखालची दासी आहे असे म्हणून तिची अवहेलना करण्यात आली.

अनेक शतकांच्या प्रयत्नानंतर स्त्री या बंधानांतून थोडी बाहेर पडत आहे. कित्येक वर्षांच्या स्त्रीमुक्ती चळवळीनंतर तिला शिक्षणाची दारे उघडी झाली आहेत, भारतीय संविधानाने दिलेल्या स्वातंत्र्य, समता, शिक्षणाच्या हक्कामुळे आजची स्त्री अनेक क्षेत्रात पुढारलेली दिसून येत असून मानवी जीवनातील कोणतेही क्षेत्र तिला आत्ता नवे राहिलेले नाही. तिचा प्रगतीचा वेग वाढलेला असल्याचे चित्र सध्या दिसून येत आहे.

स्त्री-पुरुष समानता म्हणजे काय ? पुरुषांच्या बरोबरीने स्त्रियांना जीवनाच्या सर्व क्षेत्रात व्यक्तिमत्व विकासाची समान संधी म्हणजे स्त्री-पुरुष समानता होय. पुरुषाला जशी सुखदुखे आहेत तशी स्त्रीला देखील आहेत, याची जाणीव स्त्री व पुरुष या दोघांना होणे म्हणजे स्त्री-पुरुष समानता होय. कायद्याने स्त्री-पुरुष दोघांनाही सर्व क्षेत्रात समान हक्क, अधिकार दिलेले आहेत. सामाजिक,आर्थिक,शैक्षणिक क्षेत्रात पुरुषांच्या बरोबरीने विकास करण्याची संधि उपलब्ध करून दिलेली आहे. असे असले तरीही आजच्या २१ व्या शतकातील स्त्री खरंच स्वतंत्र आहे का ? हा प्रश्न आहेच.

कायद्यात स्त्रियांच्या विकासासाठी एवढ्या तरदूती असून आजही अनेक वृत्तपत्रांत, बातम्यांमध्ये स्त्रियांवर होणारे अन्याय-अत्याचार, घरगुती हिंसाचाराची कित्येक उदाहरणे दररोज आपल्याला पाहायला मिळतात.आज २१ व्या शतकातील स्त्री घराच्या बाहेरच काय तर घरातही स्वतंत्र आहे का? कायद्यातील अधिकारांमुळे, शिक्षणाच्या हक्कामुळे, आजच्या पिढीतील स्त्रीया शिक्षण शिक्षण घेऊन साक्षर होत आहेत. ज्ञानसंपदा असल्यामुळे तीला स्वतःचे क्षेत्र निर्माण झाले आहेत, आज ते क्षेत्र ती गाजवत आहे. शिक्षणामुळे स्त्री आत्ता गुलाम राहिलेली नाही. आपल्यावर होणारा अन्याय-अत्याचार ती आत्ता सहन करत बसत नाही. आज अगदी गरीब झोपडीत राहणारी स्त्री देखील घराबाहेर पडून मोलमजुरी करून स्वतःच्या मुलाबाळांना व कुटुंबाला सांभाळत आहे. आणि अश्या स्त्रियांचे पती या स्त्रियांना दारू पिऊन मारहाण करतात, त्यांच्या कडून त्यांनी कमविलेले पैसे उकळून त्या पैशावर मज्जा करतात. अशीही दृश्ये आपल्याला पाहायला मिळत आहेत. आजची स्त्री ही पुरुषांच्या बरोबरीने खांद्याला खांदा लावून काम करत आहे, सोबतच आपले घरदार सांभाळत आहे, मुलांच्या विकासासाठी प्रयत्न करत आहे, धडपडत आहे. तिलाही घरदार सांभाळत काम करताना अनेक प्रसंगांना,समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. तडजोड करावी लागत आहे. असे करत असताना तिला स्वतःच्या मतांना, इच्छांना मुरड घालावी लागत आहे.स्त्री-पुरुष समानतेसाठी घरातील दोघांनीही पुढाकार घेणे आवश्यक आहे व त्याची सुरुवात घरातूनच करणे आवश्यक आहे. स्त्री मुक्ती साठी चळवळी, आंदोलने करून समानता मिळणार नाही तर त्यासाठी स्त्रीयांनीही आपली जबाबदारी ओळखणे आवश्यक आहे. मूलमुलींमध्ये भेदभाव न करता त्यांना समान वागणूक दिली तरच स्त्री-पुरुष समानता खऱ्या अर्थाने साध्य होईल.

नाव : शुभदा मारुती फाळके

हजेरी क्रमांक : १७

“ मुलगा मुलगी एक समान , दोघेही उंचावतील देशाचा मान ”

स्त्री-पुरुष समानता ग्रामीण व शहरी

आपण नेहमीच स्त्री – पुरुष समानता विषयी बोलत असतो. पण आपण कधी त्याचा विचार केला का हो ?? स्त्री पुरुष समानता म्हणजे काय, ती कशी रुजवली पाहिजे याचा विचार केलात का कधी ?

अहो , स्त्री – पुरुष समानता फक्त पुस्तकापुरती मर्यादित नाही तर ती आपल्या जीवनामध्ये उतरवण्यासाठी आहे. त्यासाठी प्रत्येकाने आधी स्त्रीपुरुष समानता म्हणजे काय हे समजून घेतले पाहिजे. स्त्री – पुरुष समानता म्हणजे प्रत्येक गोष्टीमध्ये स्त्रियांना पुरुषांप्रमाणेच महत्व द्यावे. त्यांना पुरुषांप्रमाणेच प्रत्येक निर्णयामध्ये सहभागी करून घ्यावे. ज्या सर्व सुखसोयी पुरुषांना मिळतात त्या सर्व स्त्रियांनाही मिळाल्या पाहिजेत. आपण बघतो की कित्येक लोकांना अस वाटत की त्यांना मुलगा व्हावा मुलगी नको , कारण मुलीचा लग्नमध्ये खर्च होतो. तिला समाजामध्ये सांभाळणे कठिण जाते. मुलीकडून चूक झाली अथवा नाही झाली तरी त्यांना ऐकून घ्यावे लागते आणि हीच सर्व कारणे मुलींच्या जन्मामध्ये अडथळा बनत आहेत. तुम्ही विचार केलात का हे का होत असेल ? याला कारण आहे आपली मुलांकडे आणि मुलींकडे बघण्याची दृष्टी.

आपण जर शहरी भागाचा विचार केला तर आपल्या लक्षात येईल की मुलांप्रमाणे मुलीसुद्धा बाहेर फिरताना आपल्याला दिसतात. मुली, स्त्रिया आपल्याला प्रत्येक क्षेत्रात काम करताना दिसतात. भले स्त्रियांचे प्रमाण पुरुषांपेक्षा थोडे कमी असेल पण इथे आपल्याला स्त्रीपुरुष समानता दिसून येते. पण आपण जर खोलात विचार केला तर खर्च ही स्त्री पुरुष समानता आहे का ? आपण बघतो की स्त्रियांच्या सुरक्षिततेचा विचार करून शासनाने विविध कायदे तयार केलेले आहेत. पण त्या कायद्यांचा गैरवापर झालेलाही आपल्याला पाहायला मिळतो. नेहमीच पुरुषाची चुकी असते अस नाही तर कधी कधी स्त्रियांचीही चुकी असते आणि जेव्हा हा फरक आपण खऱ्या अर्थाने ओळखायला शिकू तेव्हाच स्त्री पुरुष समानता रुजणार आहे.

ग्रामीण भागाचा विचार करता ग्रामीण भागातील लोकांचे विचार , त्यांच्या संस्कृती थोड्या जुन्या असतात आणि त्यामुळे ते सध्याच्या समाजाबरोबर चालत नाहीत किंवा थोड्या प्रमाणात आताची संस्कृती स्वीकारतात. ग्रामीण भागामध्ये स्त्री पुरुष समानता दिसून येत नाही अस नाही पण शहरी भागापेक्षा नक्कीच कमी दिसून येते. गावातील लोक आपल्या घरातील स्त्रियांना बाहेरील जगापासून , लोकांपासून सुरक्षित ठेवण्याच्या नादात किंवा त्यांची संस्कृती जपण्याचा नादात कधी कधी स्त्री आणि पुरुषांमध्ये भेदभाव करतात . ही परिस्थिती आपल्याला थोडीफार शहरातही बघायला मिळते.

कारण स्त्री पुरुषांमध्ये भेद करणारे लोक ग्रामीण आणि शहरी दोन्ही भागांमध्ये असतात. लोकांच्या मनामध्ये लहानपणापासून हेच विचार त्यांच्या पालकांनी शिकवलेले असतात किंवा समाजातून त्यांनी ते स्वतः आत्मसात केलेले असतात. आणि याच विचारांमुळे ते स्त्री आणि पुरुषांमध्ये भेदभाव करतात.

मला असे वाटते की हा भेदभाव आपण थांबवला पाहिजे. त्यासाठी आपण प्रयत्न केले पाहिजेत. ग्रामीण भागामध्ये आपण बघतो की पुरुष जास्त प्रमाणात कामाला असतात आणि स्त्रिया घरकामात , मुलांना सांभाळताना आपल्याला दिसून येतात. स्त्रियांना बाहेर जाऊन काम करण्याची परवानगी मिळत नाही. महिलांनी साडी घालावी, डोक्यावर पदर घ्यावा असे नियम त्यांच्यावर टाकले जातात. पुरुषांप्रमाणे उशिरा घरी येणे , घराबाहेर राहणे हे सर्व लोकांना आवडत नाही. हे सर्वच स्त्री पुरुष असमानतेची उदाहरणे आहेत. शहरामध्ये मुली , स्त्रिया स्वतःच्या पायावर उभ्या राहून काहीना काही काम करत असतात. कुटुंबाला मदत करत असतात. त्यामुळे शिक्षणाचा आधार असल्याने शहरामध्ये जास्त प्रमाणात आपल्याला स्त्री पुरुष समानता दिसून येते. ग्रामीण भागातही आपल्या समानता दिसून येते. महिलांना प्रत्येक निर्णयामध्ये प्राधान्य दिले जाते कारण आता ५०%

आरक्षणाचा कायदा स्त्रियांच्या बाजूने आहे.

मला एवढेच वाटते की ग्रामीण असो किंवा शहरी कोणीही स्त्री आणि पुरुषाला वेगळे न मानता त्यांना त्यांचे हक्क द्या, आनंद द्या . जर आपण स्त्रीपुरुष समानता जपली तर देशाचा नक्कीच विकास होईल आणि याची सुरुवात करू आपण आपल्या घरापासून .

नाव : मानकुमरे ऐश्वर्या चंद्रकांत

हजेरी क्रमांक : ३२

" नका करू माझ्यावर वार, कारण मीच आहे तुमच्या जीवनाची शिल्पकार "

स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच.....

स्त्रीजन्मा ही तुझी कहाणी
हृदयी अमृत, नयनी पाणी
तुझिया पोटी अवतरती नर
अन्यायच ते करिती तुझ्यावर
दासी म्हणुनि नमविति चरणी !

आपण असे नेहमी म्हणतो, परंतु आपणच त्यांच्या हक्कावर गदा आणतो. स्त्रियांना दिलेले अधिकार नेहमी पायदळी तुडवले जातात. स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या निवडणुकांमध्ये स्त्रियांना महाराष्ट्रामध्ये 50 टक्के आरक्षण दिलेले आपणास पहावयास मिळते. ज्यावेळी निवडणुका होतात त्यावेळी स्त्रियांना आरक्षणावर निवडणूक लढविण्यास संधी दिली जाते. परंतु प्रत्यक्षात कारभार करताना स्त्रिया फक्त एक रबरी शिक्का म्हणून काम करतात. त्यांना प्रत्यक्षात कारभारात सामाविष्ट केले जात नाही तर प्रत्यक्षात कारभार हा त्यांच्या पती राजाकडून पाहिला जातो. म्हणजेच आपण असे म्हणू शकतो की स्त्री पुरुष समानता फक्त कागदावरच आपल्याला दिसून येते.

वडिलांच्या संपत्तीवर कुणाचा आणि किती हक्क यावरून नेहमीच वाद होतात. अनेकदा हे वाद अगदी न्यायालयापर्यंत पोहचतात. अशावेळी न्यायालये काय निवाडा देतात यावर अनेक गोष्टी ठरतात. अशाच एका खटल्यावर सुनावणी करताना मागील वर्षी सर्वोच्च न्यायालयाने वडिलांच्या संपत्तीवर ऐतिहासिक निकाल दिला. याप्रमाणे वडिलांच्या संपत्तीवर जितका मुलाचा हक्क आहे तितकाच मुलीचाही हक्क आहे. हिंदू वारस कायदा (दुरुस्ती) 2005 या कायदानुसार वडिलोपार्जित संपत्तीत मुलांइतकाच मुलीचाही अधिकार आहे. वडिल आपल्या मनाप्रमाणे या संपत्तीचं वितरण करू शकत नाही, तसेच मुलीला संपत्ती देण्यास नकारही देऊ शकत नाही. विशेष म्हणजे या निकालाने हिंदू वारस कायदा (दुरुस्ती) 2005 या कायद्याची अंमलबजावणी होण्याआधी मृत्यू झालेल्या वडिलांच्या मुलींनाही हा संपत्तीचा अधिकार बहाल केला. त्यामुळे भारतातील पुरुषप्रधान संस्कृतीत मुलींच्या हक्काला कायदेशीर मान्यता मिळाली खरे परंतु या कायद्याचा प्रत्यक्ष फायदा स्त्रियांना होताना दिसत नाही. मुलीने जर वडिलांच्या संपत्तीत वाटा मागितला किंवा

नाव : ज्ञानेश्वरी मच्छिंद्र कर्डिले

हजेरी क्रमांक : २६

" जपूया ँकात्मता, ललंगभेद न जुमानता. "

स्त्री-पुरुष समानता कागदावरच....

घेतला तर त्या मुलीला नावे ठेवली जातात. तिच्याशी संपर्क तोडला जातो आणि असेही म्हटले जाते की, तुझं लग्न करून दिलं तुला जे हवे ते सगळं दिलं आहे. तुझा आता माहेरच्या संपत्तीशी काहीही संबंध नाही. तू संपत्तीमध्ये वाटा घेऊ शकत नाही.अशी अनेक उदाहरणे आपल्याला दैनंदिन जीवनात बघायला मिळतात. यावरून हेच सिद्ध होतं की कायदे अजूनही फक्त कागदावरच आहेत.

अनुकंपा तत्वावर वडिलांच्या जागेवर मुलांप्रमाणे मुलींनाही नोकरीचा अधिकार आहे. केवळ मुलगी विवाहित आहे किंवा अविवाहित आहे या मुद्द्यावर तिला अनुकंपा नोकरीचा अधिकार नाकारता येत नाही. याबाबत विलासपूर उच्च न्यायालय, छत्तीसगड उच्च न्यायालय आणि मद्रास उच्च न्यायालयाने महत्त्वाचे निर्णय दिलेले आहेत. परंतु घरच्यांकडून अनुकंपा तत्वावर नोकरीसाठी मुलाला (पुरुषाला) प्राधान्य दिले जाते. म्हणजेच या ठिकाणी स्त्री पुरुष समानता ही कागदावरच दिसून येते.

स्त्रीने ठरवले तर.. पुरुषी वर्चस्वाची मानसिकता ती आपल्या कुटुंबात बदलू शकते.यावरील उपायांची सुरुवात स्त्रीने स्वतःपासूनच करायला हवी. पुरुषांनी केलेल्या विविध अन्याय व अत्याचारांपुढे ती मान का झुकवते? मुलांना घडविण्याचे काम स्त्रियांच्या हातात असते. तिने ठरवले तर पुरुषी वर्चस्वाची मानसिकता ती आपल्या कुटुंबात बदलू शकते. मात्र त्यासाठी स्वतःच्या मनातून ही पुरुषी वर्चस्वाची मानसिकता पुसून टाकावयाला हवी.

वरील सर्व विवेचनातून असे लक्षात येते की,प्रत्यक्षात स्त्री-पुरुष समानतेसाठी फक्त कायदे करून चालणार नाही तर त्याची काटेकोर अंमलबजावणीसाठी योग्य पावलं उचलणे गरजेचे आहे.

नाव : ज्ञानेश्वरी मच्छिंद्र कर्डिले

हजेरी क्रमांक : २६

" मुलगा मुलगी एक समान द्यावे त्यांना शिक्षणाचा छान मान. "

स्त्री-पुरुष समानता स्वप्न की सत्य

आजकाल स्त्री - पुरुष समानता या विषयावर पुष्कळ चर्चा होताना दिसते. वरवर पाहता समाजामध्ये स्त्री - पुरुष समानता आहे असा आभासही होतो, मात्र प्रत्यक्षात अजूनही समाजामध्ये छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी मुलींना खूप संघर्ष करावा लागत आहे. भारत देश २१ व्या शतकात प्रगती करत आहे. तरी देखील स्त्री - पुरुष समानता कोणत्याही क्षेत्रात दिसून येत नाही. आज देखील स्त्रियांना कुटुंबात दुय्यम स्थान दिले जात आहे.

भारतीय संविधानाने स्त्री - पुरुष समतेचे तत्व मान्य केले, तरी सामाजिक कौटुंबिक व आर्थिक जीवनात स्त्री - पुरुष विषमता कायमच राहिली. संविधानाच्या कलमानुसार धर्म, जात, वंश - लिंग या कारणास्तव भेदभाव करण्यास मनाई केली. पण एकूण सामाजिक परिस्थिती लक्षात घेता स्त्रियांकरिता विशेष तरतूद करणारे कायदे अगर योजना आखायची राज्यांनी संमती देण्यात आली. ही योजना स्त्री - पुरुष समतेसाठी आवश्यक होती. तरीही पुरुष प्रधानतेपोटी आलेली स्त्री - पुरुष विषमता सगळ्यांना समजून घेता येत नाही. स्त्री पुरुष समतेबाबत विचार करत असताना स्त्रीला प्रत्यक्षात समता उपभोगत येईल व तिच्या अधिकारांसाठी समाज जीवनात व्यवस्थापन होऊ शकेल अशी परिस्थिती निर्माण करणे आवश्यक होते. संविधान १९५० साली जन्माला आले. त्यानंतरही बरेच कायदे झाले. तरी स्त्रियांची परिस्थिती फारशी बदलली नाही.

जुन्या जमण्यापेक्षा काही बाबतीत स्त्रियांची परिस्थिती बदलते आणि सुधारते आहे. हे खरे आहे. स्त्री पुरुषांमध्ये काही प्रमाणात पृष्ठभागावरची, बाह्य स्वरूपातली समता किंवा बरोबरी आपल्या डोळ्यांना दिसते. तरीही समाज, कायदा, व्यक्ती, धर्म सारे आपल्या परीने स्त्रियांना दुय्यमतेने समर्थन करताना दिसतो. स्त्रियांची निरक्षरता खूप मोठी आहे. स्त्रियांना नोकऱ्यांत कमी स्थान दिले जाते. निर्णय प्रक्रियेत, उच्च अधिकाराच्या जागी स्त्रिया नाहीत. राजकारणात स्त्रिया बोटावर मोजण्याइतक्या आहेत, धर्मव्यवस्थेत स्त्रियांना पुरुषांच्या बरोबरीने संधी दिली जात नाही. स्त्री पुरुषांसाठी निती अनितीची वेगळी फुटपट्टी आहे. प्रगतिशील असलेल्या महाराष्ट्र राज्याचा हुंडबळीत दुसरा नंबर लागतो. याच्याही मागे स्त्रीच्या जीवनाला जे गौनत्व प्राप्त झाले आहे तेच कारण प्रमुख आहे. देवदासी व वैश्य जातीसंबंधित कायदे हे आजवर दुदैवाने कागदावरच राहिले आहेत. जाहिराती, चित्रपट यात स्त्रियांना दासी म्हणून दाखवतात. स्त्रियांचा आजही बालविवाह सर्सास होतात. कुटुंबामध्ये स्त्रियांवर अत्याचार होत आहेत. स्त्रिया नोकरी करीत आहेत. तरीही नवऱ्याला विचारल्याशिवाय आपल्या कमाईतून स्वतः करता काही करू शकत नाही. त्यामुळे स्त्रियांचे आर्थिक स्वतंत्र अस्तित्वात येत नाही.

सामाजिक सुधारणांचा इतिहास पाहिला तर लक्षात येते की संपूर्ण स्त्री पुरुष समतेच्या आणि स्त्रियांच्या स्वातंत्र्याच्या ध्येयापासून आजही आपण दूर आहोत. जे मिळाले आहे ते खूप थोडे आहे. आजही कुणी धर्माच्या नावाखाली तर कुणी परंपरेच्या नावाखाली स्त्री दुय्यम दाखवण्याचे काम करतो.

कायद्यानेच समजापरिवर्तन होते असे नाही. परिवर्तनाला पूरक असे अनेक घटक असतात. शिक्षण, नैतिक संस्कार, प्रबोधन, आर्थिक व्यवहार आणि अर्थव्यवस्था, राजकीय प्रक्रिया यासारख्या अनेक घटकांच्या संयुक्त कार्यकरणाचा समाजपरिवर्तन हा परिणाम असतो. याला कायद्याची जोड लागते. लोकशाही असणेही जरूरी आहे. भारतात स्त्री पुरुष समानता सध्या तरी स्वप्नच वाटते.

नाव : चैताली भडांगे

हजेरी क्रमांक : ०२

" लिंगभेद थांबवा,विकास वाढवा. "

स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज

नमस्ते , मी तेजस्वी वाघमळे. माझा आजच्या निबंधाचा विषय आहे स्त्री - पुरुष समानता काळाची गरज

आपण सर्वजण म्हणते की, स्त्री आणि पुरुष ही संसाराची दोन चाके आहेत. पण हा रथ व्यवस्थित चालण्यासाठी ती दोन्ही चाके सामान किंवा सारखी असायला हवीत. त्यात कोणतेही चाक लहान किंवा मोठे असता कामा नये.पण खर सांगा संसारत स्त्री व पुरुषांना समान हक्क, समान मान असतो का ? फार पूर्वीपासून आपल्याकडे स्त्रीने घर काम करायचे आणि पुरुषाने बाहेर जाऊन काम करायचे म्हणजे नोकरी करायची. संसाराचा गाडा चालवण्यासाठी ही अशी कामाची विभागणी होती. पण या कामाच्या विभागणीतून कमवणारा पुरुष श्रेष्ठ व अन्न शिजवणारी स्त्री गौण / दुय्यम दर्जाची मानली जाऊ लागली. समाजात अशा समज झाला की, चुल व मुल सांभाळणाऱ्या स्त्रीला काय अक्कल आहे ?, तिला काय कळतंय ? या विचारातूनच स्त्रीला गुलाम करण्याची पध्दत सुरू झाली , मग स्त्री लाथा खाणारी पायाखालची दासी असे समजू लागले.

आजच्या आधुनिक काळातही आपल्या समाजात स्त्रियांना समानता आभासीच आहे असे म्हणल्यास वावगे ठरणार नाही , कारण जेवढे हक्क, अधिकार ,समानता पुरुषांना आहे तेवढी स्त्रीयाना नाही.आपल्या समाजात परंपरागत धारणांमुळे पुरुषी वर्चस्वाच्या मानसिकतेचा परिपोष तर होतोच, पण त्यातून स्त्रीबद्दल पुरुषांच्या ठायी असूयानिर्माण झाली आहे ही अत्यंत खेदाची गोष्ट आहे. स्त्रीला लाभलेल्या कायदेशीर स्वातंत्र्यामुळे शिक्षणामुळे व अंगच्या गुणवत्तेमुळे नेत्रदीपक यश मिळवत आहे. या सर्वांवरील उपायांची सुरुवात महिलांना स्वतःपासून करायला हवी. पुरुषांनी केलेल्या विविध अन्याय व अत्याचारांपुढे ती मानका तुकविते. आपल्या मुलांना घडविण्याचे काम एक स्त्रीच चांगल्याप्रकारे करते. तिन ठरविले तर पुरुषी वर्चस्वाची मानसिकता ती आपल्या घरापासून बदलू शकते ,मात्र प्रत्येक स्त्रीने स्वतःच्या मनातून पुरुषी वर्चस्वची भावना काढून टाकली पाहिजे.

समानता म्हणजे स्पर्धात्मक बरोबरी नाही तर घरातील आर्थिक , सामाजिक व कौटुंबिक निर्णय जे आत्तापर्यंत फक्त पुरुष घेत होते त्या सर्व निर्णयांमध्ये स्त्रीचा देखील सहभाग हवा. नोकरी केली , पुरुषांच्या बरोबरीने कामे केली , त्यांच्या सारखे कपडे घातले म्हणजे समानता घेत नाही. स्त्रीने स्वतःच्या कर्तृत्वावर विश्वास ठेवला पाहिजे , स्वतःची बौद्धिक क्षमता वाढवावी , पुरुषी वर्चस्व कमी करायचे असेल तरही मूल्ये ,संस्कार मुलांमध्ये रुजवावेत.आपल्या घरातील आजी आजोबा हे मूल्यशिक्षणाचे उत्तम स्रोत आहेत. त्यांनी लहान पणापासूनच मुलांना स्वाभिमान, देशभक्ति , धर्मनिष्ठा , विज्ञानिक दृष्टीकोन या मूल्याची शिकवणी द्यावी.

आज हे चित्र थोड बदलेले दिसत आहे. स्त्रीने आपली कार्यक्षमता साधू केली आहे . विद्यालय, शाळा, महाविद्यालय या ठिकाणी ती अध्यापनाच काम करत आहे , मोटारगाडी, आगगाडी, विमान इ. वाहने पण ती चालवते , तिने अंतराळात पणझोप घेतली आहे . स्त्रिया आज पुरुषांच्या बरोबरीने सर्व क्षेत्रात काम करत आहे ही खरच अभिमानाची गोष्ट आहे. ती घर सांभाळत अनेक गोष्टी ही आत्मविश्वासाने करत आहे. ती प्रधानमंत्री , सरपंच , डॉक्टर , अशा अनेक क्षेत्रात आपली पाऊले ठेवली आहेत. आजची स्त्री ही घरातील पत्नी , माता, सून या भूमिकांतील गृहिणीची जबाबदारी पार पाडत बाहेर ही कामे करते. ती मुलांचा अभ्यास , सर्व आर्थिक कामे , आजारपण अशा सर्व जबाबदाऱ्या व्यवस्थित पार पाडत आहे.

नाव :- तेजस्वी रामदास वाघमळे.

हजेरी क्रमांक :- ५०

" छोट्या कुटुंबाची आहे शान, सदैव उंचावेल जीवन मान "

स्त्री-पुरुष समानता काळाची गरज

जर आपल्या देशाला पुढे घेऊन जायचे असेल तर आपल्या देशात सर्व ठिकणी स्त्री - पुरुष समानता होणे गरजेचे आहे.....
मृणून मला असे वाटते की, स्त्री - पुरुष समानता ही काळाची गरज आहे. यावर

" मुलगा अथवा मुलगी

दोघेही फार गुणी

खणखणीत नाणी

घशाचे शिखर गाठतात दोघेही

होतेय आता समविभागणी

मुलींना कमजोर

कोणी समजू नका

मुली अन्यायाविरुध्द

कुटुंबाची सेवा करतील

शत्रुची दोन हात करतील

समाजात मानाचे स्थान मिळवतील

सासर माहेर दोन्ही घरचा दिवा लावतील

मुलगा मुलगी दोघांना

समानतेने वागवूया

स्त्री पुरुष समानतेचे

मूल्य समाजात रुजवूया "

" धन्यवाद "

नाव :- तेजस्वी रामदास वाघमळे.

हजेरी क्रमांक :- ५०

प्रेरणा : प्राचार्य सुविद्या सरवणकर

मुख्य संपादक : प्रा.बी.जी खाडे

संपादक मंडळ :-

श्रीमती ऋतुजा
हेलवाडे

श्रीमती मनीषा शर्मा

श्रीमती सुषमा
दुपारगुडे